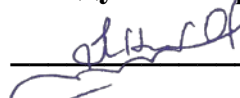

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

 Максим БУЛИК
«15» травня 2025 р.

Кваліфікаційна робота

за освітнім ступенем «Бакалавр» на тему:

«ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ
ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ»

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» Япрах Анастасії Юріївни

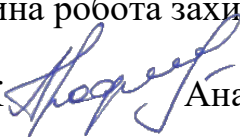
Науковий керівник:

Гридіна Ірина Миколаївна, д.і.н., професор кафедри політології та міжнародних відносин

Рецензент:

Фесенко М. В., д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень, Інституту всесвітньої історії НАН України

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно / 95 / А

Секретар ЕК Анастасія ТРОФИМЕНКО

«12» червня 2025 р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН.....	11
1.1. Історичний контекст відносин між Україною та Грецією: від незалежності України до 2022 року.....	11
1.2. Зовнішньополітичні пріоритети Греції в регіоні Східної Європи.....	18
1.3. Позиція Греції щодо євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України до 2022 року.....	22
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ.....	26
2.1. Офіційна позиція Греції щодо вторгнення РФ в Україну.....	26
2.2. Військово-технічна та гуманітарна допомога Греції Україні.....	29
2.3. Грецька політика щодо санкцій проти РФ.....	33
2.4. Геополітичне значення співпраці України та Греції для безпеки Чорноморського регіону.....	38
РОЗДІЛ 3. КУЛЬТУРНО ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР ГРЕЦЬКО- УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН.....	43
3.1. Українські біженці в Греції.....	43
3.2. Підтримка громадськості Греції в умовах російсько-української війни.....	48
3.3. Діяльність української діаспори в Греції	53
3.4. Освітнє співробітництво та академічні обміни між країнами	56
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	63

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України, що розпочалося 24 лютого 2022 року, стало переломним моментом у сучасній системі міжнародних відносин та європейської безпеки. Ця подія кардинально змінила та суттєво вплинула не лише на геополітичну ситуацію в Європі, але й призвела до глибинної трансформації двосторонніх відносин України з іншими державами, у тому числі й з Грецькою Республікою.

У свою чергу, Греція, будучи державою-членом ЄС і НАТО, одна з небагатьох країн, яка оперативно відреагувала на події в Україні, висловивши політичну підтримку, направивши гуманітарну допомогу, а також підтримавши антиросійські санкції на рівні Європейського Союзу. На тлі історичної близькості, культурних контактів та наявності чималої кількості української діаспори в Греції, гуманітарний чинник співпраці значно посилюється, зокрема у сферах щодо захисту та прийняття біженців, міжкультурного обміну та підтримки українського суспільства.

Воєнні дії на території України також активізували дії української дипломатії у грецькому напрямку на рівні міжурядового діалогу, парламентських груп та діяльності громадських ініціатив і культурних центрів. Тому, ми можемо стверджувати, що широкомасштабне вторгнення РФ стало не лише трагічним викликом сучасним країнам, але й поштовхом до поглиблення двосторонніх зв'язків між Україною та Грецією в контексті європейської солідарності.

Українсько-грецькі відносини, мають довготривалу історію співдружності та ґрунтуються на міцних історичних, культурних і духовних зв'язках, набувши нових партнерських значень та вимірів у контексті російської воєнної агресії на території української держави.

Таким чином, актуальність нашого дослідження зумовлюється кількома ключовими чинниками. Греція, як член ЄС та НАТО, є стратегічно важливим партнером для України на міжнародній арені. Позиція офіційного уряду Греції

щодо російсько-української війни та їхня роль у формуванні спільної політики євроатлантичних структур набуває критично важливого значення для забезпечення сталої підтримки України на міжнародному рівні. Масштабна міграційна криза, спричинена російською агресією, призвела до появи численної української громади в Греції, що потребує комплексного вивчення питань інтеграції українців до грецького суспільства.

Окрім цього, в енергетичній сфері Греція відіграє ключову роль як транзитний осередок та партнер у диверсифікації енергетичних поставок, що набуває особливої актуальності в умовах пошуку Україною альтернативних енергетичних маршрутів. Явище консолідації грецького громадянського суспільства навколо підтримки України, виражена у численних гуманітарних ініціативах та культурних проектах, є яскравим проявом зваженої дипломатії, яка заслуговує на окреме дослідження.

Європейська інтеграція України, яка набула нового значення після початку повномасштабного вторгнення, актуалізує необхідність вивчення позиції Греції щодо перспектив членства України в ЄС. Аналіз офіційної позиції грецького уряду, парламентських дебатів та суспільних настроїв має стратегічне значення для формування ефективної євроінтеграційної політики для України.

Отже, всебічне дослідження грецько-українських відносин в умовах широкомасштабного вторгнення РФ у нашому дослідженні є актуальним як з теоретичного, так і з практичного погляду, оскільки надає можливість дослідити нові тенденції та перспективи двостороннього співробітництва в контексті трансформації сучасної системи міжнародних відносин.

Об'єктом дослідження є міждержавні відносини між Україною та Грецькою Республікою як складової системи міжнародних відносин сучасного світу.

Предметом дослідження є особливості трансформації та розвитку грецько-українських відносин у політичній, безпековій, економічній та

культурно-гуманітарній сферах в умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні стану та визначенні динаміки розвитку грецько-українських відносин в умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України та ключових напрямів двостороннього співробітництва між країнами, виявленні перспектив подальшого розвитку відносин у політичній, безпековій, економічній та культурно-гуманітарній сферах.

Для досягнення поставленої мети дослідження, нами було визначено наступні **завдання**:

- 1) охарактеризувати історичний контекст формування та розвитку двосторонніх відносин між Україною та Грецькою Республікою, розглянувши етапи їх еволюції до початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році;
- 2) простежити трансформацію політичного діалогу між Україною та Грецією після 24 лютого 2022 року, визначивши позиції грецького керівництва щодо російської агресії проти України;
- 3) дослідити позицію Греції щодо російсько-української війни в контексті її членства в ЄС та НАТО;
- 4) проаналізувати безпековий вимір українсько-грецьких відносин, включаючи співробітництво у військово-технічній сфері та взаємодію в рамках міжнародних гуманітарних організацій;
- 5) з'ясувати правові та соціальні умови перебування українських біженців на території Грецької Республіки;
- 6) розглянути динаміку культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Грецією в умовах війни, включаючи громадські ініціативи, культурні проекти та освітні програми.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань, у нашій роботі були використані: *історико-хронологічний метод* – застосовується для послідовного аналізу розвитку грецько-українських відносин в умовах повномасштабної війни; *порівняльний метод* – дозволяє зіставити політику

Греції щодо України з позиціями інших країн Європейського Союзу, а також порівняти рівень підтримки в різні періоди конфлікту; *метод аналізу джерел* – використовується для вивчення офіційних документів, заяв урядів, звітів міжнародних організацій, медіаматеріалів і результатів соціологічних досліджень; аналітичний метод – сприяє систематизації зібраного матеріалу, виокремленню основних тенденцій та закономірностей у двосторонніх відносинах; *метод case-study* – використовується для глибокого аналізу конкретних випадків взаємодії, зокрема гуманітарної допомоги, культурних ініціатив, економічного співробітництва; *метод контент-аналізу* – дозволяє дослідити, як тема війни в Україні висвітлюється в грецьких ЗМІ та як це впливає на формування суспільної думки; інституційний метод – застосовується для вивчення ролі дипломатичних установ, церков, громадських організацій у поглибленні двосторонніх зв'язків; *прогностичний метод* – використовується для визначення потенційних напрямів розвитку грецько-українських відносин у післявоєнний період, з урахуванням викликів безпеки та євроінтеграційного курсу України; *узагальнюючий метод* – дозволяє сформулювати підсумкові висновки на основі всебічного аналізу досліджених матеріалів.

Ступінь вивченості проблеми. Питання грецько-українських відносин в умовах широкомасштабного вторгнення РФ на територію України ще не дістало повного та системного висвітлення в академічній історіографії. Однак за останні два роки з'явилася низка аналітичних публікацій, політичних звітів, міжнародних досліджень та публіцистичних оглядів, які дозволяють окреслити основні напрями вивчення цієї теми.

Серед дослідників, які розглядали аспекти українсько-грецьких відносин в умовах війни, варто виокремити Є. Горюнову [5; 6], яка у своїх працях аналізує зміну зовнішньополітичного курсу ЄС та позицію окремих держав-членів, включно з Грецією, щодо підтримки України. Авторка акцентує увагу на солідарності країн Південної Європи з українським народом у гуманітарному, дипломатичному та економічному вимірах.

Грецькі аналітики [74] у своєму дослідженні аналізують вплив української кризи на безпеку в Східному Середземномор'ї. Автори відзначають, що Греція, як член ЄС і НАТО, посилила свою участь у колективних зусиллях щодо протидії російській агресії, а також надала підтримку Україні в межах міжнародних структур.

Фані Каландзі та Ірина Лапшина [68] розглядають роль української діаспори в Греції у контексті війни, акцентуючи на взаємній підтримці та культурному діалозі між двома народами.

Компаративне дослідження Г. Рія [30], являє собою порівняльний аналіз політики країн Південної Європи щодо підтримки України. Автор виділяє Грецію як одну з найбільш послідовних у своїй підтримці України серед південноєвропейських держав, аналізуючи у роботі мотиви та форми цієї підтримки.

Аналітичні центри, зокрема *Razumkov Centre* та *Institute for Economic Research & Policy Consulting* [77], у своїх публікаціях звертають увагу на політичну підтримку Греції, її внесок у санкційну політику проти РФ, надання військово-гуманітарної допомоги та економічну взаємодію. Висвітлюється також активність грецького уряду у питаннях безпеки, зокрема через участь у тристоронніх та багатосторонніх форматах співпраці в межах НАТО та ЄС.

Українська дослідниця О. Бондаренко [1] у своїй праці, аналізує євроінтеграційні процеси України та приділяє значну увагу ролі Греції як одного з ключових фігур української європейської інтеграції, що є важливим контекстом для розуміння грецько-українських відносин.

Дослідження О. Кольташихіної [69] відображає роль православної традиції у формуванні світоглядних концепцій в Україні. Це дослідження має особливе значення для розуміння культурно-релігійних основ українсько-грецьких зв'язків.

Стаття А. Віктченка [3] представляє філософське осмислення духовних аспектів українського опору російській агресії. Автор розглядає православну

традицію як джерело морального опору та аналізує її роль у формуванні національної ідентичності українців.

Зважаючи на те, що план роботи містить розділ про «Загальні історичні та політичні передумови формування грецько-українських відносин», варто охарактеризувати дослідження, які стосуються загального контексту українсько-грецьких відносин.

В свою чергу, стаття Є. Савельєва з Європейського журналу східної економіки [80] становить важливе джерело для нашого дослідження, задля розуміння економічних аспектів двосторонніх грецько-українських відносин. Цей науковий доробок вирізняється комплексним підходом до аналізу торговельно-економічного співробітництва між Україною та Грецією, що базується на статистичному аналізі макроекономічних показників та структурному дослідженні двосторонньої торгівлі.

Дисертація М. Дьоміної [36] представляє комплексний історіографічний внесок у вивчення двосторонніх відносин між Україною та Грецією. Це дослідження стало одним із перших фундаментальних наукових праць, що систематично проаналізувало еволюцію українсько-грецьких зв'язків від історичних витоків до початку XXI століття.

Стаття українського політолога С. Мякушка [22], представляє фундаментальний аналіз нормативно-правових основ двосторонніх відносин між Україною та Грецією на етапі їх інституційного оформлення. Це дослідження має особливе значення для розуміння юридичних механізмів, які забезпечили перехід від неформальних контактів до систематичного міждержавного співробітництва.

Кваліфікаційна бакалаврська робота Д. Крила [17], представляє сучасний погляд на стан та перспективи економічного співробітництва між двома країнами. Особливу цінність дослідження для нашого дослідження, становить його хронологічні рамки, що охоплюють період до 2024 року, включаючи аналіз впливу російсько-української війни на українсько-грецькі економічні відносини. Автор досліджує, як військові дії в Україні вплинули на

торговельні потоки, логістичні ланцюги та інвестиційну активність між країнами.

Монографія Ніколая Н. Петро [82], представляє унікальний міждисциплінарний підхід до аналізу українського конфлікту через призму класичної грецької трагедії.

Дослідження Іоанніса Карампуїкідіса [96], представляє важливий внесок у сучасну міграційну та соціологічну науку. Ця праця фокусується на гуманітарному вимірі українсько-грецьких відносин в умовах воєнної кризи, що надає їй особливу актуальність та практичну значущість. Методологічну основу дослідження становить якісний соціологічний аналіз, що базується на інтерв'ю з українськими біженцями, які знайшли притулок у Греції після початку російської агресії проти України. І. Карампуїкідіс застосовує наративний підхід, що дозволяє розкрити особисті історії та суб'єктивний досвід вимушених мігрантів, їх стратегії адаптації та механізми подолання травматичного досвіду.

Таким чином, попри відсутність предметних академічних досліджень, наявні публікації та аналітика, свідчать про зростаючий інтерес до теми грецько-українських відносин у контексті війни та створюють ґрунт для подальших досліджень.

Характеристика джерельної бази. У ході написання наукової роботи, ми використали наступні джерела, які варто класифікувати за принципом походження:

- Офіційні нормативно-правові документи та матеріали державних органів: Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Грецькою Республікою, Joint Declaration of Ukraine and the Hellenic Republic on the Euro-Atlantic Integration of Ukraine, Спільна заява за результатами зустрічі Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби та Міністра закордонних справ Греції Нікоса Дендіаса, Матеріали Офіційного веб-сайту Президента України, звіти *Hellenic Ministry of Foreign Affairs*, Офіційні заяви Генерального секретаря НАТО, Аналітичні матеріали Європейської Комісії, Аналітичні

звіти Європейської ради з міжнародних відносин, фінансові звіти Афінської та Української торгово-промислової палати, Аналітичні матеріали Національного банку Греції, звіти Державної служби статистики України, бази даних науково-дослідних установ (arXiv, ResearchGate, Academia.edu), Стратегічний план Міністерства закордонних справ Греції на 2024–2027 роки, Грецький фонд європейської та зовнішньої політики (ELIAMEP);

- *журналістські матеріали* Reuters (2024-2025), Українські інформаційні ресурси: Укрінформ, Радіо Свобода, Українська правда (2022-2025), сайти громадських організацій та благодійних фондів (2022-2025), які доповнюють академічні джерела і надають інформацію про практичні аспекти співпраці: зокрема, візити лідерів, надання озброєння, відкриття гуманітарного коридору для грецьких громадян у Маріуполі, допомогу українським військовим;

- *економічні та фінансові джерела*: фінансові звіти Афінської та Української торгово-промислової палати, Аналітичні матеріали Національного банку Греції, звіти Державної служби статистики України;

- *бази даних аналітичних установ*: Razumkov Centre, European Council on Foreign Relations, Eastern European Studies Centre, ELIAMEP, China-CEE Institute, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, ГО "Рада зовнішньої політики, Institute for Economic Research & Policy Consulting, ДП «ДЕРЖЗОВНІШІНФОРМ».

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання її результатів у кількох важливих сферах. Зокрема, висновки можуть бути корисними для дипломатичних установ України при формуванні політики щодо Греції. Результати дослідження стануть у нагоді громадським організаціям, аналітичним центрам, ЗМІ, бізнесу та освітнім закладам. Крім того, робота має прикладну цінність у контексті подальшої європейської інтеграції України, особливо в частині співпраці з країнами ЄС, зокрема Грецією.

Структура бакалаврської роботи, обумовлена об'єктно-предметним-полем дослідження, окресленими метою та завданнями, складається зі вступу, трьох розділів (11 підрозділів), висновків та списку використаних джерел та літератури (97 позицій). Основний зміст викладений на 62 сторінках, загальний обсяг налічує 74 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

1.1. Історичний контекст відносин між Україною та Грецією: від незалежності України до 2022 року

Дипломатичні відносини між Україною та Грецькою Республікою були встановлені 15 січня 1992 року, невдовзі після проголошення незалежності України. Ця подія, стала початком нового етапу у двосторонніх відносинах між країнами, які історично мали глибоке культурне та суспільне коріння [1].

Історія українсько-грецьких контактів сягає набагато давніших часів, оскільки грецькі поселення на території сучасної України існували ще з античних часів, а взаємодія між народами триває впродовж багатьох століть.

Важливим чинником у розвитку двосторонніх відносин стала також наявність численної грецької діаспори в Україні, яка нараховує близько 100 тисяч осіб, переважно в Приазов'ї та Одеській області. Ця діаспора історично відігравала роль культурного мосту та етнічної трансформації між двома країнами [3; с.145-150]. З іншого боку, українська громада в Греції, яка значно зросла в 1990-х та 2000-х роках, стала важливим елементом культурного обміну й розвитку співпраці між країнами.

Історичні зв'язки між цими двома країнами сягають набагато глибше, оскільки ще в XVIII столітті за часів Катерини II та її вимушеної переселенської політики, понад 15,8 тисячі греків були переселені з Криму до Приазов'я. На цих землях, вони заснували десятки населених пунктів, зокрема місто Маріуполь, і стали основою грецької громади на півдні України. Одеса, заснована у 1794 році, стала ще одним важливим осередком грецької присутності, де греки активно займалися торгівлею, а також культурною та просвітницькою діяльністю [17; с. 33-37].

Говорячи про сучасність, то в політичному аспекті, Греція почала підтримувати євроінтеграційні прагнення України після проведення Бухарестського саміту НАТО 2008 року [27]. Поступово, співдружність між

країнами набувала більшого політичного та економічного значення. Вже у 2011 році під час офіційного візиту Президента України до Афін були підписані двосторонні угоди в авіаційній, інвестиційній та гуманітарній сферах [6; с.75-79].

Якщо говорити про договірно-правову базу українсько-грецьких відносин, то активного значення вона почала набувати з перших років незалежності України. Основоположним документом для цього став Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Грецькою Республікою, підписаний під час офіційного візиту Президента України Леоніда Кравчука до Афін у червні 1996 року. Цей документ заклав правову основу для розвитку всього комплексу двосторонніх відносин [27].

За період від встановлення дипломатичних відносин до початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році між Україною та Грецією було підписано понад 40 міжурядових та міжвідомчих угод, що охоплюють різні сфери співробітництва. Більш детально, ми викладемо та проаналізуємо міжнародно-правову базу двосторонніх відносин у контексті досліджуваних проблем.

Економічна співпраця між країнами протягом 1990-2010-х років характеризувалася поступовим зростанням товарообігу до економічної вигоди країн. За даними Державної служби статистики України, які ми використали у нашому дослідженні, обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами за 2013 році, до початку російської агресії проти України, сягнув 894,7 млн доларів США [21]. Основними статтями українського експорту традиційно були чорні метали та вироби з них, продукція сільського господарства, тоді як Греція постачала в Україну переважно продукцію харчової промисловості, фармацевтичні вироби та продукти нафтопереробки.

Після анексії Криму та початку збройного конфлікту на сході України у 2014 році, відносини між країнами зазнали значної трансформації. Греція, як член ЄС і НАТО, підтримала територіальну цілісність України та приєдналася до санкцій проти Російської Федерації. Проте позиція Греції була досить

обережною, що пояснювалося традиційно тісними економічними зв'язками з Росією та активним впливом православної церкви [55]. Ця обережність частково пояснювалася також внутрішньою політичною та економічною кризою, яку переживала Греція в той період.

Впродовж періоду з 2015–2019 років, коли при владі в Греції перебував уряд лівої партії СІРІЗА на чолі з прем'єр-міністром Алексісом Ципрасом, спостерігалось певне охолодження у міжнародних відносинах з Україною. Це було зумовлено, зокрема, й проросійською позицією окремих представників грецького уряду. Наприклад, одразу після обрання уряду СІРІЗА в січні 2015 року, прем'єр-міністр Алексіс Ципрас виступив проти нових санкцій ЄС щодо Росії, а міністр енергетики Панайотіс Лафазаніс заявив про незгоду з ембарго проти Росії, посиляючись на економічні інтереси Греції. Крім того, депутати Європарламенту від СІРІЗА голосували проти Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році та утримувалися під час голосувань щодо Грузії та Молдови. Деякі представники партії навіть висловлювали підтримку діям проросійських сепаратистів на сході України у 2014 році [37].

Окрім цього, Греція була однією з останніх країн ЄС, які ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, зробивши це лише в листопаді 2015 року. При цьому обговорення в грецькому парламенті було мінімальним, а представники уряду підкреслювали, що це "звичайна угода", яку ЄС підписує з багатьма країнами-сусідами [47].

Попри ці політичні розбіжності, офіційна політична позиція Греції щодо територіальної цілісності України залишалася незмінною. У 2017 році прем'єр-міністр Греції Алексіс Ципрас відвідав Київ, де разом з українським прем'єром Володимиром Гройсманом домовився про відновлення роботи міжурядової комісії з торговельно-економічного співробітництва. Цей крок свідчив про перші кроки до прагнення країн підтримувати економічні зв'язки, незважаючи на політичні та економічні розбіжності [8].

Однак, значні зміни в підході Греції до відносин з Україною відбулись після приходу до влади уряду консервативної партії "Нова демократія" на чолі

з Кіріакосом Міцотакісом у липні 2019 року. Новий уряд взяв курс на більш активну підтримку України у глобальній протидії російській агресії та посилення її безпекової співпраці [3; с.145-146]. У 2021 році, напередодні повномасштабного вторгнення РФ, між країнами відбулися важливі двосторонні контакти на високому рівні, зокрема відбувся візит міністра закордонних справ Греції Нікоса Дендіаса до України у січні 2021 року та візит міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до Греції у жовтні 2021 року [31].

За даними Eurostat, які ми проаналізували у нашому дослідженні, товарообіг між Україною та Грецією у 2021 році становив 719,8 млн євро, що свідчило про поступове відновлення економічних зв'язків після його спаду, спричиненого пандемією COVID-19 та економічними наслідками анексії Криму [47]. Водночас, впродовж цього періоду не було реалізовано значних спільних інвестиційних проектів, що свідчило про наявність невикористаного та незавершеного потенціалу у двосторонніх економічних відносинах.

Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2022 році товарообіг між Україною та Грецією зріс на 12,3% порівняно з 2021 роком і досяг 808,4 млн євро, незважаючи на початок повномасштабного вторгнення Росії [12]. Основними положеннями українського експорту залишалися зернові культури, чорні метали та олія, тоді як з Греції імпортувалися переважно фрукти, оливкова олія та фармацевтична продукція [39].

За оцінками Національного банку Греції, використаними у нашій роботі, потенціал двосторонньої торгівлі оцінюється в 1,5-2 млрд євро щорічно, проте для його реалізації необхідно подолати логістичні обмеження та диверсифікувати структуру торгівлі [72]. Важливим елементом торгівлі між країнами залишається агропромисловий сектор, який у 2022 році складав понад 45% від усього експорту України до Греції [16].

У ще одному аналітичному дослідженні від Центру Разумкова, підкреслюється важливість розвитку співпраці між країнами у сфері транспорту та енергетики, особливо з огляду на роль Греції як транзитного

хабу для українських товарів до Середземномор'я та Близького Сходу [77]. Автори дослідження зазначають, що попри воєнний стан в Україні, грецькі партнери й надалі продовжують розвивати торговельні відносини, зокрема в рамках ініціативи "Solidarity Lanes" Європейської Комісії [77].

Згідно з даними звіту Чорноморського банку торгівлі та розвитку, грецькі інвестиції в українську економіку за перше півріччя 2023 року склали 29,7 млн євро, що на 15% більше, ніж за аналогічний період 2022 року [72]. Основними напрямками інвестування залишаються аграрний сектор, логістика та сфера послуг.

Як зазначається у публікації Центру Східноєвропейських досліджень, яка була оприлюднена у 2024 році, економічна дипломатія України з країнами Південної Європи, включаючи Грецію, набуває й надалі більш активного розвитку, особливо в контексті залучення інвестицій для післявоєнної відбудови [43]. Афінська торгово-промислова палата від 18 лютого 2024 року, також підкреслює значний потенціал для грецьких компаній у проектах відбудови української інфраструктури в майбутньому [42].

За інформацією Посольства України в Грецькій Республіці, а саме від лютого 2024 року, між країнами ведеться активний діалог щодо розширення співпраці у сфері морського транспорту та портової інфраструктури, що має особливе значення для експорту українських товарів в умовах блокади чорноморських портів [27]. Зокрема, Греція запропонувала з'єднати залізницею порти Середземномор'я і Причорномор'я для розвитку експорту з України.

В свою чергу, в галузі культурної та гуманітарної співпраці між країнами, важливу роль відіграє діяльність українських культурних центрів у Греції та грецьких – в Україні. Й надалі проводяться дні української культури в Греції та дні грецької культури в Україні, що сприяє зміцненню міжкультурного діалогу [45]. Особливе значення має співпраця у сфері освіти, зокрема вивчення новогрецької мови в українських закладах вищої освіти та підтримка україністики в Греції.

Російська агресія проти України у 2022 році, стала каталізатором нового етапу у відносинах між Україною та Грецією, який характеризується більш глибоким політичним діалогом, активною підтримкою України з боку Греції на міжнародній арені та розширенням сфер двостороннього співробітництва [46].

Двосторонні відносини набули нової динаміки після офіційного візиту Прем'єр-міністра Греції до Києва у квітні 2022 року, під час якого було підписано низку документів щодо політичної, економічної та гуманітарної підтримки України [29]. Зокрема, Греція долучилася до надання військової допомоги Україні, передавши бойові машини піхоти та інше озброєння [7].

Як зазначають експерти Центру Східноєвропейських досліджень, упродовж 2022-2023 років Греція послідовно підтримувала Україну на міжнародних майданчиках, зокрема в ООН, ОБСЄ, Раді Європи та на рівні ЄС, голосуючи за резолюції щодо засудження російської агресії та підтримуючи євроінтеграційні прагнення України [43].

Афінський офіс Міжнародного республіканського інституту у своєму аналізі відзначає, що підтримка України серед грецького суспільства зросла з 48% у лютому 2022 року до 67% у грудні 2022 року, що створює сприятливе підґрунтя для поглиблення двосторонніх відносин [42].

Важливим аспектом двосторонніх відносин між країнами стало надання гуманітарної допомоги Україні та активна підтримка українських біженців. За даними Грецького статистичного управління, станом на кінець 2022 року Греція прийняла понад 19 тисяч українських біженців, забезпечивши їм тимчасовий захист, житло, медичну допомогу та можливість працевлаштування [16]. Водночас й існуюча грецька діаспора в Україні, яка налічує близько 100 тисяч осіб, й надалі відіграє важливу роль у зміцненні культурних і гуманітарних зв'язків між обома країнами [2].

Як зазначається у звіті Міністерства економіки України, який ми використали у нашій роботі зазначається, що двостороннє співробітництво у сфері оборони та безпеки також зазнало позитивних змін, включаючи обмін

розвідданими, співпрацю у протидії кібератакам та координацію зусиль щодо безпеки у Чорноморському регіоні [47].

Експерти Інституту економічних досліджень та політичних консультацій підкреслюють перспективність співпраці України та Греції у сфері відновлюваної енергетики, транспортних коридорів та післявоєнної відбудови [43]. Згідно зі свідчень Національного банку Греції відзначається потенціал участі грецьких компаній у програмах відбудови української інфраструктури [72].

Окрім цього, впродовж 2023-2024 рр., українсько-грецькі відносини характеризувались активізацією міжпарламентських контактів та створенням спільних робочих груп із питань європейської інтеграції України, що сприяло обміну досвідом та посиленню інституційної спроможності України на шляху до ЄС [91].

Аналіз українсько-грецьких відносин виявляє їх значну трансформацію, особливо після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. До 2022 року двосторонні відносини характеризувалися стабільним, проте недостатньо глибоким політичним діалогом та нереалізованим потенціалом економічної співпраці. Російська агресія стала каталізатором переходу цих відносин на якісно новий рівень.

Греція демонструє послідовну підтримку України на міжнародних майданчиках, надає військову, економічну та гуманітарну допомогу, забезпечила захист тисячам українських біженців. Позитивну динаміку демонструють торговельно-економічні відносини, де товарообіг зріс на 12,3% у 2022 році, попри складні воєнні умови.

Ключовими чинниками розвитку двосторонніх відносин є наявність грецької діаспори в Україні, спільні інтереси у сфері безпеки Чорноморського регіону та підтримка Грецією євроінтеграційних прагнень України. Існує значний потенціал для поглиблення співпраці в енергетичній галузі, транспортній інфраструктурі та ІТ-секторі.

Особливої актуальності набуває залучення грецьких інвестицій та експертизи до процесу післявоєнної відбудови України. За експертними оцінками, потенціал двосторонньої торгівлі між країнами може досягти 1,5-2 млрд євро щорічно за умови оптимізації логістичних процесів та диверсифікації торгівлі.

Отже, до повномасштабного вторгнення Росії в Україну українсько-грецькі відносини розвивалися в межах переважно економічного та культурного співробітництва, з акцентом на торговельно-економічні зв'язки, співпрацю в галузі туризму та гуманітарні ініціативи. Водночас після 2022 року ці відносини набули якісно нового виміру: активізувалося міжпарламентське співробітництво, розширилась політична взаємодія, зросла роль Греції в питаннях підтримки європейської інтеграції України та її участі у післявоєнній відбудові. Таким чином, у цьому контексті, двостороннє співробітництво трансформується із партнерського в більш стратегічне, що охоплює не лише економічні інтереси, але й спільне бачення безпекових викликів та євроінтеграційних пріоритетів.

1.2. Зовнішньополітичні пріоритети Греції в регіоні Східної Європи

Зовнішньополітичні пріоритети Греції в регіоні Східної Європи сформувалися під впливом низки історичних, геополітичних та економічних факторів. Після закінчення "холодної війни" та розпаду соціалістичного блоку Греція, як член НАТО та ЄС, прагнула диверсифікувати свої зовнішньополітичні взаємодії у регіоні, що історично перебував у сфері впливу Росії.

За даними дослідження Центру Східноєвропейських досліджень, Греція розглядає регіон Східної Європи як важливий напрямок економічної дипломатії, особливо в контексті розширення торговельних зв'язків і пошуку нових ринків для грецьких товарів та інвестицій [43]. Пріоритетними країнами

для грецької зовнішньої політики в регіоні є Україна, Молдова та держави Західних Балкан.

В свою чергу, аналіз сучасного стану українсько-грецьких відносин ми вважаємо за необхідне доповнити оглядом стратегічних документів, які визначають зовнішньополітичні пріоритети Грецької Республіки. Зокрема, у «Стратегічному плані Міністерства закордонних справ Греції на 2024–2027 роки», оприлюдненому на офіційному сайті відомства, окреслено ключові напрями зовнішньої політики, серед яких важливе місце займає підтримка стабільності на Балканах, розвиток співпраці в Чорноморському регіоні та посилення ролі Греції як транзитної держави для енергетичних ресурсів та торговельних потоків [32].

Додаткову аналітичну підтримку щодо зовнішньої політики Греції, забезпечує діяльність провідного експертного центру — Грецького фонду європейської та зовнішньої політики (ELIAMEP) [44], який проводить дослідження з питань регіональної безпеки, європейських перспектив України та ролі Греції в Чорноморському просторі.

Після анексії Криму Росією у 2014 році та початку конфлікту на сході України, Греція поступово переглянула свою зовнішню політику щодо регіону, відходячи від традиційно проросійських позицій до більш збалансованого поміркованого підходу. Це було зумовлено як загальною позицією ЄС, так і усвідомленням загроз для регіональної безпеки, які несе російська агресивна політика [45].

У 2022 році, після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Греція зробила значний крок, надавши Україні військову допомогу, що стало відходом від її традиційної політики невтручання у військові конфлікти. Це рішення було мотивоване як моральними міркуваннями, так і національними інтересами, зокрема занепокоєнням щодо ревізіоністських дій Туреччини у Східному Середземномор'ї [55]. Крім того, прем'єр-міністр Греції Кіріакос Міцотакіс у 2023 році підтвердив продовження військової підтримки України,

включаючи можливу участь у підготовці українських пілотів на винищувачах F-16, що підкреслює стратегічне зближення Афін із Києвом [94].

За оцінками використаної у нашому дослідженні Афінської торгово-промислової палати, економічні інтереси Греції в регіоні Східної Європи зосереджені передусім на енергетичному секторі, агропромисловому комплексі, транспортній інфраструктурі та банківській сфері [42]. Особливу увагу Греція приділяє формуванню альтернативних енергетичних маршрутів і диверсифікації джерел постачання енергоресурсів.

Важливим аспектом грецької зовнішньої політики в регіоні є також підтримка європейської інтеграції східноєвропейських країн. Згідно з даними Європейської комісії, Греція послідовно підтримує політику Східного партнерства ЄС та виступає за надання перспективи членства в ЄС країнам, які демонструють прогрес у проведенні необхідних реформ [30; с.104-108].

Греція є однією з країн-засновниць ОЧЕС, створеної у 1992 році з метою сприяння багатосторонньому економічному співробітництву в регіоні Чорного моря. У 1997 році було засновано Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) як фінансовий інструмент ОЧЕС, покликаний підтримувати економічний розвиток та регіональну інтеграцію через надання кредитів, гарантій та інвестицій у капітал.

У річному звіті ЧБТР за 2023 рік зазначено, що Греція активно бере участь у діяльності банку, сприяючи реалізації проектів, спрямованих на зміцнення економічних зв'язків між країнами-членами ОЧЕС. Це включає фінансування інфраструктурних проектів, підтримку малого та середнього бізнесу, а також сприяння торгівлі та інвестиціям у регіоні [11; с.187].

В аналітичному звіті від Hellenic Statistical Authority підкреслюється, що Греція має особливий інтерес до країн Східної Європи з огляду на наявність грецької діаспори в регіоні, зокрема в Україні та Молдові, що розглядається як додатковий ресурс для розвитку двосторонніх відносин [64].

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, зовнішньополітичні пріоритети Греції зазнали суттєвих змін. Згідно з

аналітичним звітом Ради зовнішньої політики «Українська призма», Греція чітко висловила свою підтримку територіальній цілісності України та засудила російську агресію, що ознаменувало її остаточний відхід від історично проросійських позицій [61]. Греція також активно підтримує євроатлантичні прагнення України. У серпні 2023 року прем'єр-міністр Греції Кіріакос Міцотакіс підписав спільну декларацію з президентом України Володимиром Зеленським щодо підтримки членства України в НАТО [52].

15 лютого 2024 року в Афінах відбулася Міжнародна конференція з питань відновлення України, організована Міністерством закордонних справ Греції. У заході взяли участь представники урядів України та Греції, Європейської Комісії, міжнародних фінансових установ, а також грецькі та українські бізнес-організації. Основна мета конференції — обговорення стратегій та проектів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та підтримку української економіки, зокрема у сферах будівництва, транспорту, логістики, енергетики, ІТ, консалтингу та охорони здоров'я [37].

Під час цієї конференції, між країнами було підписано Меморандум про співпрацю між Державним офісом залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest та грецькою агенцією Enterprise Greece. Метою цієї угоди було покращення інвестиційного клімату та залучення грецьких інвестицій в економіку України, зокрема у проекти, пов'язані з її відбудовою [37]. Сторони домовилися інформувати зацікавлені сторони щодо перспективних галузей для інвестування, надавати практичні рекомендації щодо ведення бізнесу в Україні та доносити інформацію про актуальні інвестиційні пропозиції до іноземних інвесторів.

Крім того, Греція й надалі бере участь у відновленні України, зокрема в Одесі, де проживає значна грецька діаспора. Грецький уряд заявив про готовність допомогти у відбудові пошкоджених історичних будівель міста та підтримати його включення до списку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО [29]. Крім того, Греція планує відкрити в Одесі спеціальний офіс із питань відбудови регіону. Цей офіс буде зосереджений на координації зусиль щодо

відновлення інфраструктури та культурної спадщини міста, яке має особливе значення для грецької історії та діаспори [9].

Отже, зовнішньополітичні пріоритети Греції в регіоні Східної Європи відображають прагнення країни зміцнити свою роль у регіональній безпеці, зокрема через підтримку євроатлантичної інтеграції сусідніх держав та активну участь у багатосторонніх організаціях, таких як Європейський Союз та НАТО. Греція акцентує увагу на стабільності та розвитку економічних зв'язків, а також на зміцненні енергетичної безпеки. Водночас, країна прагне підтримувати дипломатичні відносини з державами, що перебувають під впливом Росії, сприяючи мирному вирішенню конфліктів і розвитку співпраці в рамках глобальних ініціатив.

1.3. Позиція Греції щодо євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України до 2022 року

Як відомо, загальна позиція Греції щодо євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України до 2022 року була не лише важливою складовою для її зовнішньої політики, але й важливим елементом в контексті зміцнення взаємозв'язків між Україною та Європейським Союзом. Греція, будучи членом ЄС, активно підтримувала європейську інтеграцію України і відігравала помітну роль у розвитку процесу євроінтеграції [3; с.145-147]. Важливими кроками до цієї підтримки стали участь у переговорах та підписанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що стало ключовим етапом на шляху до європейської інтеграції України. Це рішення не лише зміцнило політичні та економічні зв'язки між двома країнами, але й окреслило нові можливості для України щодо реформи своїх інституцій та адаптації до європейських стандартів [63].

Греція підтримувала Україну після Революції гідності 2014 року, коли країна зробила важливий вибір на користь європейського розвитку, відмовившись від орієнтації на Росію. Це рішення стало вирішальним моментом в історії України, оскільки воно визначило стратегічний курс

держави на інтеграцію до Європейського Союзу та інші євроатлантичні структури. Греція, маючи стратегічний інтерес у стабільності на сході Європи, активно підтримувала прагнення України стати частиною європейської родини [3; с.146].

Зокрема, Греція від 2014 року, а більш співдружньо у 2017 році, виступала за стабільність в Україні, адже розуміла, що події на українських теренах мають прямий вплив на загальноєвропейську безпеку та стабільність. Після початку агресії Росії, Греція, як член ЄС, активно підтримувала санкції проти Росії, що стало важливим сигналом підтримки України [55].

Водночас, Греція вела активну дипломатичну роботу для забезпечення умов для підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [55]. Як зазначає О. Бондаренко у своїй праці, Греція була серед перших держав-членів ЄС, яка на офіційному рівні висловила свою підтримку євроінтеграційним прагненням України після 2014 року [3; с.147].

У 2021 році, перед повномасштабним вторгненням РФ, відбулися важливі двосторонні контакти. Міністр закордонних справ Греції Нікос Дендіас 5 липня 2021 року відвідав Київ, де провів переговори з Президентом України Володимиром Зеленським та іншими високопосадовцями [54]. На даному заході, між країнами обговорювалися перспективи двосторонньої співпраці та безпекова ситуація в регіоні в цілому.

У жовтні 2021 року Дмитро Кулеба відвідав Афіни, що стало продовженням активного дипломатичного діалогу між країнами [31]. Підставою для розвитку таких відносин став Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Грецькою Республікою, підписаний у 1996 році (офіційно ратифікований у 1998 р.) [13].

Окрім цього, Греція активно підтримувала реформи в Україні, зокрема в економічній та правовій сферах, намагаючись допомогти Україні адаптуватися до стандартів ЄС. Ця підтримка була важливою для нашої країни, оскільки Україна мала потребу в залученні європейського досвіду для покращення свого управління та інституційної спроможності [3; с.146].

Завдяки лояльній підтримці, Греції вдалося укріпити позиції України на міжнародній арені, створити умови для зростання інвестицій в українську економіку та посилити європейську інтеграцію країни [9].

Греція також активно брала участь у гуманітарних ініціативах на підтримку України, надаючи допомогу українським біженцям та підтримуючи проекти відновлення інфраструктури в умовах війни [23]. Підтримка Греції була і є не лише на дипломатичному рівні, але й на практичному, що підкреслюється важливістю двостороннього співробітництва в умовах зміненої геополітичної ситуації.

У цьому контексті можна зазначити, що Греція, визнаючи важливість стабільності на сході Європи, активно сприяла розвитку не тільки політичних, але й економічних зв'язків між Україною та ЄС, що підтверджується її роллю в переговорному процесі щодо Угоди про асоціацію та подальшої інтеграції України до європейських структур [6; с.75-77]. Це сприяло зменшенню впливу Росії на внутрішні процеси України і дозволило зміцнити позиції європейської орієнтації в зовнішній політиці України.

Окрім активної підтримки євроінтеграційних прагнень України, Греція також демонструє готовність підтримувати євроатлантичну інтеграцію України, зокрема її прагнення вступити до НАТО [5; с.45-48].

Як член Північноатлантичного альянсу, Греція визнала важливість забезпечення безпеки та стабільності в регіоні, що безпосередньо впливає на її національні інтереси. Тому вона підтримувала зусилля України, спрямовані на укріплення обороноздатності та інтеграцію до євроатлантичних структур [5; с.45-48]. Однак стратегічне розташування Греції та її власні інтереси вимагають врахування контексту Балканського регіону та загрози ескалації конфліктів, що могли б виникнути в разі відкритого загострення відносин з Росією.

Греція, намагаючись забезпечити стабільність на Балканах і в Чорноморському регіоні, проявляла обережність у своєму підході до питання вступу України в НАТО. Вона підкреслювала важливість дипломатичного

врегулювання конфліктів, враховуючи специфіку регіональних відносин та взаємодію з Росією. Як зазначає українська дослідниця А. Ковальова у своєму дослідженні, Греція неодноразово наголошувала на необхідності підтримки мирних дипломатичних ініціатив і запобігання ескалації напруженості з Росією [16; с.78-80].

Греція, як країна з важливим стратегічним положенням у Чорноморському регіоні, прагне підтримувати стабільність у регіоні, намагаючись уникнути подальшої ескалації конфліктів. Важливим аспектом цієї політики було співробітництво з іншими країнами НАТО для забезпечення регіональної безпеки.

Таким чином, історичні та політичні передумови формування грецько-українських відносин ґрунтуються на «давній» співдружності, на спільних культурних традиціях, історичних контактах та стратегічних інтересах.

Від античних часів до сучасності Греція та Україна зберігали динаміку культурницької взаємодії, яка особливо активізувалася після відновлення незалежності України. Підписання ключових міждержавних угод, зокрема Договору про дружбу і співробітництво 1996 року, стало основою для розвитку політичного діалогу та поглиблення співпраці.

У контексті сучасних викликів, зокрема російської агресії, грецька підтримка євроінтеграційного та євроатлантичного курсу України стала важливою складовою зовнішньої політики Греції та чинником зміцнення європейської єдності.

РОЗДІЛ 2

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

2.1. Офіційна позиція Греції щодо вторгнення РФ в Україну

З самого початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року, Греція чітко визначила свою позицію як країна, що підтримує суверенітет і територіальну цілісність України. Афінський уряд засудив агресію РФ на рівні офіційних заяв уряду та МЗС, наголошуючи на важливості дотримання міжнародного права та принципів Статуту ООН.

На початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, грецький уряд не лише словесно підтримав Україну, а й активно долучився до міжнародних санкцій, ухвалених Європейським Союзом, спрямованих на економічну ізоляцію Росії. Ці санкції включали обмеження на імпорт та експорт, замороження активів російських компаній та осіб, а також обмеження на фінансові операції з Росією. Таким чином, Греція продемонструвала свою прихильність європейським цінностям і солідарність з Україною в умовах агресії [89].

Важливим кроком стало також прийняття значної кількості українських біженців на території Греції. Греція відкрила свої двері для тих, хто втікав від війни, забезпечуючи їх житлом, медичним обслуговуванням та іншими необхідними послугами. Цей крок став не лише вираженням гуманізму, а й практичною допомогою в контексті величезного навантаження на країни-сусіди України.

Особливо варто зазначити важливість Маріуполя для грецької політики: в цьому місті проживала велика грецька діаспора, тому трагедія Маріуполя мала для Греції не лише політичний, а й емоційний вимір. Прем'єр-міністр Кіріакос Міцотакіс неодноразово наголошував на готовності Греції допомогти у відбудові зруйнованих українських міст, зокрема Маріуполя [37].

Ці кроки стали проявом глибокої солідарності як на рівні держави, так і серед грецького суспільства, яке виявило підтримку Україні через численні

волонтерські ініціативи та збори коштів для допомоги. Греція, як член Європейського Союзу та НАТО, не тільки висловила політичну підтримку, але й надала реальну допомогу, ставши важливим союзником України в її боротьбі за незалежність.

Тема офіційної позиції Греції щодо вторгнення Російської Федерації в Україну є однією з важливих складових зовнішньої політики цієї країни, яка визначає її роль в умовах глобальних геополітичних змін та актуальних міжнародних подій. Підтримка України в її боротьбі проти російської агресії стала не тільки геополітичним вибором, а й етичним обов'язком, зважаючи на загрози, які війна несе для міжнародного порядку та безпеки в Європі.

Як член Європейського Союзу та НАТО, Греція активно долучається до європейської та атлантичної стратегії щодо протидії російській агресії. Грецька дипломатія активно виступає за посилення санкцій проти Росії, зокрема щодо фінансових операцій, енергетичних ресурсів та військових поставок. Водночас, Греція підтримує ініціативи щодо надання військової та гуманітарної допомоги Україні, забезпечуючи не тільки медичну та продовольчу підтримку, а й значну частину ресурсів для відновлення інфраструктури та економіки, що постраждала від [45].

Офіційна позиція Греції визнана незмінною: вона твердо підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, наголошуючи на необхідності відновлення міжнародного права, яке Росія порушила внаслідок агресії. Цей підхід стає основою для дипломатичних та політичних ініціатив, спрямованих на запобігання подальшому розширенню конфлікту. Зокрема, Греція підтримує міжнародні санкції проти Росії, активно працюючи в межах Європейського Союзу та НАТО для посилення економічного та політичного тиску на Кремль [46].

Особливе значення для Греції має її підтримка суверенітету України на міжнародних платформах, таких як ООН, де країна активно виступає за посилення дипломатичного тиску на Росію. Водночас Греція, використовуючи свою стратегічну позицію в Середземномор'ї та на Балканах, прагне залучити

інші країни до спільної підтримки України, підвищуючи міжнародну солідарність у боротьбі з агресією [52].

Таким чином, Греція не лише підтримує Україну на рівні заяв та декларацій, але й активно працює над забезпеченням стійкої, багатоаспектної підтримки на політичному, економічному та гуманітарному рівнях, що робить її важливим партнером у міжнародній боротьбі за мир та стабільність в Європі.

Греція підтримує міжнародні санкції проти Росії, зокрема обмеження щодо авіаційного простору, що було підтверджено закриттям грецького неба для російських авіаліній після початку війни [51]. Крім того, Греція надала Україні значну гуманітарну та військову допомогу, включаючи відправку медичних і оборонних поставок.

Варто також зазначити, що грецьке керівництво активно займається політичною та дипломатичною підтримкою України на міжнародній арені, включаючи участь у самітах та зустрічах з лідерами Балканських країн і Європейського Союзу, на яких обговорюються питання щодо агресії Росії та її впливу на безпеку в Європі.

З точки зору економічної співпраці, Греція також намагається сприяти розвитку відносин з Україною, незважаючи на складну геополітичну ситуацію. Державні та приватні установи Греції виявляють готовність підтримати бізнес можливості між двома країнами, зокрема в сферах енергетики та інфраструктури, що є важливим аспектом для України у період війни [42].

До того ж, Греція активно висловлює свою підтримку в рамках міжнародних організацій, таких як Рада Європи, підкреслюючи важливість зміцнення цієї структури для ефективної протидії російській агресії та інших глобальних викликів, зокрема в контексті порушення міжнародного права Росією. Грецька дипломатія наголошує на необхідності реформи та оновлення інституцій Ради Європи, щоб вона могла більш ефективно реагувати на загрози, які виникають внаслідок агресивної політики Росії, зокрема в Україні та в інших частинах Європи. Це включає в себе зміцнення механізмів нагляду

за дотриманням прав людини, забезпечення санкцій проти порушників міжнародного права, а також підтримку демократичних процесів у пострадянських країнах.

Грецький президент закликав до зміцнення Ради Європи як основного майданчика для обговорення і вирішення таких проблем, оскільки ця організація має значну роль у захисті основних прав людини, розвитку верховенства права та забезпеченні стабільності на європейському континенті. Зокрема, Греція виступає за підвищення ефективності механізмів, які дозволяють здійснювати тиск на держави, що порушують міжнародні норми, та вживає ініціатив для залучення більшої кількості країн до цього процесу [59].

Греція також активно просуває ідею створення широкої міжнародної коаліції для запобігання майбутнім агресіям з боку Росії та інших авторитарних режимів, використовуючи Раду Європи як платформу для координації дій серед демократичних держав. Це передбачає не лише санкційні заходи, але й політичну та дипломатичну підтримку для країн, які стикаються з російським впливом, зокрема для України та інших сусідів Росії, що переживають загрози з боку агресора.

Таким чином, Греція, як активний учасник міжнародних ініціатив, продовжує відігравати важливу роль у підтримці демократії та прав людини в Європі, спільно з іншими країнами, активно працюючи над зміцненням міжнародних інституцій для боротьби з російською агресією та її наслідками для глобальної безпеки.

2.2. Військово-технічна та гуманітарна допомога Греції Україні

Військово-технічна та гуманітарна допомога Греції Україні в умовах війни стала важливим елементом підтримки суверенітету та територіальної цілісності України. Від початку конфлікту Греція, як член Європейського Союзу та НАТО, активно долучилася до різних форм підтримки України,

включаючи й надання військової техніки, гуманітарної допомоги, а також дипломатичної та політичної підтримки.

Ключовим аспектом цієї співпраці є не лише постачання безпосередньо необхідних ресурсів, таких як бронетехніка, артилерія, медикаменти та продукти харчування, а й політична підтримка України на міжнародному рівні, що є важливою складовою в умовах глобальної нестабільності та геополітичної напруги.

Нам відомо, що Греція активно виступає за політику санкцій проти Росії, а також за політичне і військове зміцнення позицій України на міжнародній арені. Особливо важливим є те, що Греція сприяє розширенню співпраці між Україною та іншими європейськими державами, що може значно підсилити дипломатичні можливості України.

Греція також активно залучена до гуманітарної підтримки, зокрема через надання гуманітарних коридорів для евакуації мирних жителів та греків, які залишилися в зонах бойових дій, а також організацію збору та транспортування необхідних ресурсів для постраждалих громадян України [65].

До того ж, Греція активно сприяє зміцненню обороноздатності України, надаючи важливу військову техніку, що включає не лише бронетехніку, але й артилерію, що є критично важливим для ведення сучасних бойових дій. Ці поставки дають можливість українським збройним силам посилювати свою оборону, особливо на сході України, де тривають інтенсивні бойові дії. Однією з найбільш значущих поставок для нашої держави є передача значної кількості радянських бойових машин піхоти (БМП), які стали важливим елементом для підвищення мобільності та захисту підрозділів українських військ [7].

Надання гуманітарної допомоги від Греції, здебільшого, спрямована на полегшення соціальних умов мирного населення, яке постраждало від агресії, та на підтримку стабільності в Україні. Ця допомога охоплює надання продуктів харчування, медикаментів, одягу та інших предметів першої необхідності, що є критично важливими в умовах війни, коли базові потреби

часто стають недоступними. Греція, маючи значний досвід у наданні гуманітарної допомоги в умовах кризових ситуацій, таких як війна на Балканах, і після численних природних катастроф, швидко мобілізувала свої ресурси для надання підтримки Україні [53].

Крім того, Греція активно бере участь у забезпеченні біженців та внутрішньо переміщених осіб. Уряд держави, створює тимчасові притулки на своїй території для тих, хто був змушений залишити свої домівки внаслідок війни, і забезпечує їх базовими потребами.

Важливим аспектом гуманітарної допомоги є також організування гуманітарних коридорів, що дозволяє евакуювати мирних громадян, особливо греків, з тимчасово окупованих районів. Це стало особливо важливим для забезпечення безпеки цих осіб, оскільки багато з них залишалися в небезпеці через бойові дії та загрозу переслідувань. Тому гуманітарні коридори стали важливою складовою безпеки та порятунку людей, що зазнали насильства та були змушені покидати свої домівки через війну [53].

Головною складовою допомоги Греції Україні є також й підтримка щодо відновлення інфраструктури, яке є необхідним для відновлення стабільності та економічного розвитку країни після масштабних руйнувань, спричинених війною. Зокрема, одним із ключових кроків, які вжила Греція, стало рішення про відкриття спеціального офісу в Одесі, покликаного координувати заходи з відновлення інфраструктури в Україні. Цей офіс має стати важливим інструментом для організації та ефективної координації гуманітарної допомоги, а також для залучення додаткових фінансових та технічних ресурсів від інших країн Європи та міжнародних організацій, що дозволить швидше та ефективніше виконати відновлювальні роботи [9].

Таке рішення є стратегічно важливим для економіки України, оскільки воно не лише сприятиме більш швидкому відновленню зруйнованих інфраструктурних об'єктів, але й забезпечить постійну взаємодію з міжнародними партнерами, що дасть можливість залучити необхідні інвестиції та експертизу. Греція активно працює з іншими країнами

Європейського Союзу та міжнародними організаціями для підготовки плану відновлення України. Цей план включатиме відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури, таких як мости, дороги, енергетичні мережі та водопостачання, а також реконструкцію житлових районів, що постраждали від бойових дій.

Крім того, у плані відновлення України від Греції передбачена важлива підтримка економічного розвитку, яка охоплює кілька ключових аспектів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості економіки в умовах післявоєнного відновлення. Одним із основних напрямків цієї допомоги є відновлення виробничих потужностей, які були зруйновані або серйозно пошкоджені під час бойових дій.

Зокрема, підтримка буде спрямована на створення нових робочих місць, що є критично важливим для зменшення рівня безробіття та забезпечення соціальної стабільності в країні. Відновлення підприємств та промислових об'єктів також створить нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, що стане основою для довгострокового економічного зростання. Крім того, з огляду на потребу в реконструкції пошкоджених інфраструктурних об'єктів, таких як дороги, мости, школи та лікарні, Греція планує забезпечити додаткові інвестиції в інфраструктурні проекти, що також сприятиме розвитку місцевих економік [58].

Ця підтримка включатиме не лише фінансові вливання, але й технічну допомогу, зокрема в питаннях модернізації виробничих процесів, підвищення енергоефективності та впровадження новітніх технологій. Це дозволить Україні не тільки відновити зруйновану економіку, а й вийти на новий рівень розвитку, орієнтуючись на сучасні стандарти та міжнародні вимоги. Враховуючи ці аспекти, Греція ставить за мету не лише допомогти Україні у відновленні, але й сприяти її інтеграції в міжнародні економічні структури, що забезпечить сталість і розвиток у майбутньому.

Політична підтримка Греції є не менш важливою. На міжнародній арені Греція активно виступає за політику санкцій проти Росії та підтримує

ініціативи щодо інтеграції України в Європейський Союз і НАТО. Підтримка Греції щодо членства України в НАТО має особливе значення, оскільки Греція є важливим гравцем в Європейському Союзі та НАТО і має великий політичний вплив. Водночас Греція активно виступає за посилення європейської інтеграції України, що дозволить країні отримати доступ до нових економічних можливостей та міжнародних інвестицій.

Важливою є також дипломатична підтримка Греції на різних міжнародних платформах, включаючи ООН та Європейський Союз, де Греція виступає за посилення санкцій проти Росії та сприяння стабільності в Україні [59].

Таким чином, Греція продовжує відігравати важливу роль у підтримці України на всіх рівнях — від військового до гуманітарного та політичного. Її внесок є вагомим як у контексті зміцнення обороноздатності України, так і у відновленні країни після завершення конфлікту, а також в наданні дипломатичної та політичної підтримки на міжнародній арені.

2.3. Грецька політика щодо санкцій проти РФ

Варто зазначити, що грецька політика щодо санкцій проти Росії є важливою складовою частиною зовнішньої політики Греції в умовах війни Росії проти України. З самого початку конфлікту Греція, будучи членом Європейського Союзу, підтримала введення санкцій, метою яких є послаблення економіки Російської Федерації та обмеження її можливостей для ведення агресії. Однак Греція також намагається дотримуватися балансу, враховуючи національні економічні інтереси, зокрема в енергетичній сфері, оскільки країна мала значні економічні зв'язки з Росією до початку конфлікту [68].

Санкції, введені Європейським Союзом проти Росії у відповідь на її агресію проти України, є одними з найбільш масштабних економічних обмежень в історії міжнародних відносин. Вони охоплюють різноманітні сектори економіки та фінансові операції, зокрема обмеження на імпорт

енергоресурсів, заморожування активів, заборони на фінансові операції, а також обмеження в торгівлі та інвестиціях. Одним із найважливіших аспектів цих санкцій є введення заборони на імпорт нафти, природного газу та вугілля з Росії, що спрямоване на зменшення її економічних доходів від продажу енергоресурсів, які є одними з основних джерел фінансування російської економіки [11; с.183-185].

Санкції, пов'язані з заморожуванням активів, стали одним із найефективніших інструментів економічного тиску на Росію, адже ці заходи спрямовані не лише на економічну ізоляцію країни, але й на пряме обмеження її можливості фінансувати військові дії. Заморожування активів, що належать державним установам, таким як центральний банк Росії, створює значні труднощі для забезпечення фінансової стабільності країни, обмежуючи її доступ до міжнародних резервів і фінансових потоків. Ці заходи фактично паралізують можливість РФ використати свої фінансові ресурси для подальшої агресії на міжнародній арені [53].

Водночас заморожування персональних активів російських олігархів і високопосадовців має стратегічний ефект, оскільки воно сприяє послабленню підтримки кремлівської влади серед еліт. Російські олігархи, які перебувають під санкціями, втрачають свої активи і можливість маніпулювати економікою, що, з одного боку, зменшує їхню здатність фінансувати проурядові лобістські кампанії, а з іншого - підриває їхній політичний вплив на російську владу.

Такі санкції, на відміну від традиційних економічних обмежень, мають й довгостроковий психологічний ефект: вони не лише обмежують доступ Росії до фінансових ресурсів, але й створюють відчуття невизначеності та незахищеності серед найбагатших та найбільш впливових осіб у країні. Ці люди звикли до того, що їхні активи вільно переміщуються по світу, і раптове блокування їхніх рахунків на міжнародних ринках ставить під сумнів їхній майбутній фінансовий добробут, а отже й лояльність до режиму.

З іншого боку, варто зазначити, що санкції, які стосуються заморожування активів, мають свої обмеження і виклики. З одного боку, вони

створюють серйозні труднощі для уряду Росії, але з іншого — вплив на широку економіку країни є опосередкованим. Часто саме народ страждає від наслідків таких обмежень, а не еліти, що намагаються обходити санкції через використання підконтрольних їм компаній та офшорних схем. Тому важливо забезпечити таку політику, яка буде орієнтована не тільки на обмеження фінансів високопосадовців, але й на створення умов для підвищення ефективності санкцій у боротьбі з агресією Кремля в глобальному контексті [51].

Крім того, ЄС запровадив обмеження на фінансові операції з ключовими державними підприємствами Росії, зокрема надання їм кредитів і фінансування від європейських банків. Це спричинило серйозні труднощі для російських компаній, які більше не можуть залучати інвестиції з Європи або використовувати європейські фінансові інструменти для розвитку своєї економіки. Серед найбільших втрат внаслідок цих санкцій є також обмеження на експорт технологій, що обмежує доступ Росії до передових технологій у таких галузях, як інформаційні технології, оборона, аерокосмічна промисловість та енергетика [36; с.196-198].

Окрім заморожування активів, санкції, введені проти Росії, охоплюють і заборону на торгові операції з російськими компаніями, що працюють у ключових стратегічних галузях, таких як авіація, морський транспорт і виробництво товарів подвійного призначення. Ці галузі мають критичне значення для підтримки військового потенціалу Росії, адже на них покладаються значні частини оборонної промисловості, включаючи виробництво високотехнологічних компонентів для ракетних систем, літаків, кораблів та іншої військової техніки. Заборона на імпорт таких технологій, зокрема через заборону на експорт до Росії матеріалів і компонентів, які можуть бути використані для виробництва зброї, безсумнівно, ускладнила для Росії процес підтримки і оновлення її озброєнь [59].

Заборона на операції з компаніями, які займаються виробництвом технологій подвійного призначення, також має довгострокові наслідки для

Росії, оскільки значна частина критично важливих для оборонної промисловості компонентів вимагає доступу до західних інноваційних технологій. Без таких компонентів Росія не зможе підтримувати свої військові програми на тому ж рівні, що й до введення санкцій, що, в свою чергу, суттєво обмежує її здатність вести війну та нарощувати військову міць [45].

Ці санкції також мають економічний вплив, адже обмежують можливості для російських компаній вести міжнародні торгові операції в таких важливих сферах, що є основою для забезпечення стабільної роботи економіки країни. Крім того, заборона на імпорт технологій і компонентів подвійного призначення є сигналом для інших країн і компаній про серйозність міжнародних санкцій, що підвищує політичну і економічну ізоляцію Росії на світовій арені [55].

Завдяки комплексному підходу до санкцій, ЄС сприяє не лише економічному ослабленню Росії, але й міжнародній ізоляції, що є важливою частиною глобальних зусиль з припинення агресії та підтримки суверенітету України.

Греція підтримує загальну політику ЄС щодо санкцій, хоча спочатку існували сумніви щодо їх ефективності, з огляду на важливість економічних відносин з Росією, зокрема в сільськогосподарському секторі та експорті оливкової олії (Греція планує відкрити в Одесі спецфіс із питань відбудови регіону, 2025). Однак у міру ескалації конфлікту грецька політика стала більш рішучою, і країна приєдналася до більш суворих санкцій, що відображають її відданість принципам міжнародного права та солідарності з Україною [69].

Одним із важливих аспектів грецької політики є не лише підтримка економічних санкцій, а й активна дипломатична підтримка України. Греція послідовно закликає до політичного врегулювання конфлікту, але водночас надає підтримку українському суверенітету та територіальній цілісності на міжнародних майданчиках, зокрема в ООН та НАТО. Грецька позиція була виражена через участь у спільних заявах, підтримку санкцій та надання гуманітарної допомоги [70]. Це підкріплюється прагматичним підходом до

стабільності Європи в цілому, оскільки Греція розуміє важливість збереження миру та порядку в Європі для свого національного розвитку.

Греція, будучи частиною Європейського Союзу та НАТО, підтримує санкції проти Росії, однак одночасно виступає за необхідність збереження дипломатичних каналів для вирішення конфлікту. Це підкреслюється неодноразовими заявами високопосадовців країни, зокрема міністра закордонних справ Нікоса Дендіаса, який акцентує на важливості діалогу як способу уникнення подальшої ескалації і стабілізації ситуації в Європі. Така позиція пояснюється не лише прагненням зберегти мир у регіоні, а й історичними зв'язками між Грецією та Росією, зокрема в релігійній і культурній сферах [56].

Греція, попри підтримку санкцій, прагне знайти баланс між дипломатією та тиском на Росію, щоб забезпечити довгострокову стабільність. У цьому контексті Греція виступає за збільшення ролі дипломатичних зусиль на міжнародних платформах, таких як ООН і Європейський Союз, для досягнення мирного врегулювання конфлікту [71]. При цьому Греція активно підтримує зміцнення обороноздатності України, надаючи військову техніку, а також бере участь у різноманітних гуманітарних та відновлювальних ініціативах.

Після закінчення війни Греція також активно працює над підтримкою відновлення України, зокрема через інвестиції в інфраструктуру, енергетику, сільське господарство та промисловість. Грецькі підприємства беруть участь у відновленні зруйнованих регіонів, надаючи технічну допомогу та сприяючи створенню нових робочих місць для постраждалих від війни [49].

Таким чином, грецька політика щодо санкцій проти Росії відображає складний баланс між економічними інтересами та підтримкою міжнародної стабільності. Греція продовжує активно підтримувати санкції на рівні ЄС, в той час як одночасно зберігає дипломатичні канали для пошуку мирних рішень конфлікту, що демонструє її прагматичний підхід до підтримки України в умовах агресії з боку Росії.

2.4. Геополітичне значення співпраці України та Греції для безпеки Чорноморського регіону

Варто зазначити, що співпраця між Україною та Грецією в контексті безпеки Чорноморського регіону набуває особливої важливості в умовах сучасної геополітичної ситуації, яка визначається агресивними діями Росії та її спробами поширити вплив на цю ключову частину Європи.

Чорноморський регіон, як важливий транзитний шлях для морських перевезень, енергетичних постачань та стратегічних військових маневрів, в останні роки став об'єктом зростаючих політичних і економічних інтересів різних держав. Для України, яка займає стратегічне географічне положення між Росією і рештою Європи, забезпечення стабільності в Чорному морі є ключовим для національної безпеки та розвитку

Історично, як зазначає чимало дослідників, Україна та Греція мають спільні геополітичні інтереси, зокрема в питаннях безпеки та розвитку. Обидві країни зацікавлені в тому, щоб Чорне море залишалося зоною мирного співіснування і взаємодії, без зовнішнього втручання, що може дестабілізувати ситуацію в регіоні [73].

Російська агресія проти України з 2014 року, а особливо повномасштабне вторгнення в 2022 році, ще більше підкреслили необхідність активізації співпраці між державами, що знаходяться на передовій боротьби за безпеку Чорного моря.

Крім того, на тлі зростаючих геополітичних ризиків, Греція і Україна активно працюють над поглибленням військового співробітництва, що включає обмін розвідданими, спільні військові навчання та стратегічне партнерство в рамках НАТО. Це дозволяє країнам координувати свої зусилля на рівні міжнародної безпеки і посилювати обороноздатність у відповідь на загрози з боку Росії, яка активно демонструє свої військові амбіції на Чорному морі та в інших регіонах Східної Європи [44].

Підтримка Греції в питаннях територіальної цілісності України та збереження її суверенітету є також важливим аспектом їхньої співпраці.

Греція активно підтримує міжнародні санкції проти Росії, що мають на меті обмежити економічні можливості Кремля, а також сприяє дипломатичним зусиллям для забезпечення глобальної ізоляції Росії. Ця позиція підтримується не лише через прагнення до миру в Україні, але й через усвідомлення того, що стабільність на Чорному морі є ключовою для всієї Європи [46].

Окрім безпосередніх військових та дипломатичних зусиль, співпраця між Україною та Грецією також охоплює гуманітарні ініціативи, включаючи допомогу біженцям, відбудову інфраструктури та сприяння економічному розвитку в післявоєнний період. Греція, як країна, що має досвід відновлення після кризових ситуацій, надає важливу допомогу Україні в реабілітації постраждалих регіонів, зокрема в Одеській області, де в рамках двосторонньої угоди передбачені заходи з відбудови портів та інших стратегічних об'єктів [94].

Греція, маючи вихід до Середземного моря та наявність сильних морських сил, відіграє важливу роль у формуванні регіональної безпеки. Водночас, Україна, яка є ключовим державним гравцем на Чорному морі, зазнає агресії з боку Росії, що значно впливає на стабільність усього Чорноморського басейну. Спільні зусилля Греції та України, зокрема в межах військового співробітництва та дипломатичних ініціатив, сприяють посиленню безпеки на морі та зменшенню ризиків ескалації конфлікту [94].

Одним із основних елементів співпраці є розширення стратегічного партнерства між двома країнами в рамках багатосторонніх організацій, таких як НАТО. Спільна позиція Греції та України в підтримці територіальної цілісності України йде врозріз з агресивною політикою Росії, яка прагне встановити свою гегемонію в Чорноморському регіоні. Греція активно підтримує Україну на міжнародних майданчиках, що підкреслює її роль у забезпеченні стабільності та безпеки цього регіону, не зважаючи на політичні й економічні виклики [92].

Крім того, Греція є важливим союзником України у питаннях економічної допомоги та відновлення інфраструктури після війни. У межах

цих ініціатив активно обговорюється питання відбудови портів, а також співпраці у галузі енергетики. Підтримка Греції в створенні умов для розвитку економічних і торговельних зв'язків між Україною та іншими європейськими країнами сприяє посиленню економічної стабільності в регіоні та створенню нових можливостей для зміцнення безпеки Чорного моря [92].

Не менш важливою є роль Греції в гуманітарному аспекті, де вона активно долучається до підтримки українських біженців та втілення програм соціальної допомоги. Грецька держава розгорнула масштабну інфраструктуру для прийому та інтеграції громадян України, які були змушені покинути рідні домівки через військовий конфлікт. Спеціально створені центри тимчасового розміщення в Афінах, Салоніках та на островах Егейського моря забезпечують біженців житлом, харчуванням та необхідними побутовими умовами [23].

Грецький уряд запровадив спрощені механізми легалізації та надання статусу тимчасового захисту українцям, що дозволяє їм отримувати медичну допомогу, освітні послуги та соціальні виплати. Особлива увага приділяється психологічній реабілітації постраждалих, зокрема дітей та людей похилого віку, які пережили травматичний досвід війни.

Інформація про участь Православної Церкви Греції у підтримці українських військових, зокрема через прийом поранених бійців у монастирях на Афоні для реабілітації, походить із низки авторитетних джерел, зокрема з репортажів агентства Reuters. У січні 2025 року понад 20 українських військовослужбовців, які зазнали поранень унаслідок російської агресії, пройшли п'ятиденну програму духовної та психологічної реабілітації в монастирях на горі Афон у Греції [25]. Ця ініціатива була організована за сприяння львівської обласної влади та Української Православної Церкви.

Під час перебування на Афоні військові брали участь у богослужіннях, молилися, причащалися та знаходили душевний спокій у спілкуванні з монахами. За словами отця Михайла Пасирського, священника, який супроводжував військових, багато з них мали не лише фізичні, а й глибокі

душевні рани. Він зазначив, що Афон став для них місцем, де вони змогли відновити віру у свої сили [26].

Орест Кавецький, львівський чиновник, який брав участь в організації програми, підкреслив, що ці п'ять днів на Афоні дали військовим більше, ніж рік реабілітації в Україні. Це свідчить про значний вплив духовної підтримки на процес відновлення поранених бійців [26].

Освітні ініціативи також становлять важливий компонент грецької допомоги. Університети Греції запропонували спеціальні стипендіальні програми для українських студентів, а загальноосвітні школи розробили адаптаційні курси для дітей біженців, які включають інтенсивне вивчення грецької мови та культурну інтеграцію при збереженні зв'язку з українською ідентичністю.

Зокрема, згідно з публікацією на сайті Global Study, усі заявки на вступ до грецьких вишів проходять через Міністерство національної освіти та у справах релігій. Усі програми навчання в університетах Греції проводяться грецькою мовою, тому абітурієнти повинні володіти грецькою мовою на відповідному рівні та підтвердити це сертифікатом [2].

Щодо середньої освіти, згідно з інформацією на сайті Освіта.UA, середня освіта в Греції є безоплатною. Міністерство освіти Греції також готує програми з вивчення грецької мови для дітей і дорослих. Інтеграція українських учнів у грецькі школи відбувається одразу після прибуття до країни, і майже 200 українських дітей уже навчаються в грецьких школах до отримання офіційних документів [39].

Така всеохоплююча гуманітарна підтримка з боку Греції має стратегічне значення не лише для полегшення страждань окремих осіб, але й для збереження людського потенціалу України. Захист і забезпечення біженців створює умови для їхнього майбутнього повернення та участі у відбудові країни після завершення конфлікту. Це також має важливе значення для підтримки внутрішньої стабільності України та безпеки регіону загалом,

оскільки мирні мешканці часто стають найбільш уразливою частиною в умовах конфліктів.

Таким чином, співпраця між Україною та Грецією є не лише важливою для обох країн, але й має геополітичне значення для безпеки Чорноморського регіону. Її основою є спільні стратегічні інтереси, дипломатичні зусилля та економічні ініціативи, що сприяють стабільності в регіоні та зменшенню загроз, що виникають внаслідок агресії з боку Росії.

Отже, повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало переломним моментом у розвитку грецько-українських відносин. Під тиском глобальної кризи співпраця між двома країнами набула нової перспективи, заснованої не лише на історичних зв'язках і культурній близькості, а й на спільних цінностях свободи, суверенітету та захисту прав людини.

Греція, як член Європейського Союзу і НАТО, послідовно підтримала Україну як на політичному, так і на гуманітарному рівні, засудивши агресію та надаючи різносторонню допомогу. Особливого значення набула людська солідарність — від прийому біженців до сприяння реабілітації поранених та підтримки українських громад.

Таким чином, сучасний етап грецько-українських відносин характеризується поглибленням політичного діалогу, розширенням гуманітарної взаємодії та формуванням нового рівня стратегічного партнерства. Цей процес закладає міцне підґрунтя для подальшого розвитку двосторонніх зв'язків у повоєнний період, на основі спільного прагнення до миру, безпеки та процвітання.

РОЗДІЛ 3

КУЛЬТУРНО ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР ГРЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Українські біженці в Греції

Як відомо, з початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року Греція проявила активну гуманітарну позицію, відкривши свої кордони для українських біженців. В свою чергу, Афіни не лише надали тимчасовий притулок тисячам українців, але й створили умови для їх інтеграції у грецьке суспільство.

За даними дослідження громадської організації "Опора", станом на кінець 2022 року, за кордоном перебувало близько 20% українського населення [38]. Греція, попри свою відносно невелику територію та економічні виклики, прийняла значну кількість українських біженців.

Станом на початок 2023 року в Греції офіційно було зареєстровано близько 20 000 українських біженців, що становить приблизно 0,19% від загального населення країни [38]. Ці цифри є особливо значущими, враховуючи той факт, що Греція сама стикається з економічними труднощами після фінансової кризи попередніх років.

Для повного розуміння масштабів грецької гуманітарної допомоги, нам необхідно порівняти ці показники з іншими європейськими країнами. Польща залишається лідером за абсолютною кількістю прийнятих українських біженців - понад 1,5 мільйона осіб, що пояснюється спільним кордоном та історичними зв'язками. Німеччина прийняла близько 1 мільйона українських біженців, що становить найбільший показник серед країн Західної Європи. Чехія надала притулок приблизно 400 000 українцям, демонструючи високий рівень солідарності [33].

Однак більш об'єктивну картину дає аналіз відносних показників на душу населення. Естонія прийняла українських біженців у кількості 3,8% від загального населення, Литва - 2,1%, Латвія - 2,0%, Чехія - 3,7%, Польща - 4,1%, тоді як Греція - лише 0,19% від загального населення [33]. Ці дані показують,

що хоча абсолютні цифри для Греції можуть здаватися скромними, країна все ж зробила свій внесок у загальноєвропейські зусилля з прийому українських біженців.

Проте, незважаючи на відносно менші абсолютні цифри, грецький досвід прийому українських біженців має свої особливості. По-перше, на відміну від країн Центральної та Східної Європи, Греція не має спільного кордону з Україною, що робить вибір біженцями цієї країни більш свідомим та цілеспрямованим. По-друге, грецький уряд розробив спеціальні програми для інтеграції українських дітей у освітню систему, включаючи створення українських класів у грецьких школах. По-третє, на відміну від слов'янських країн, де мовна схожість полегшує адаптацію, українці в Греції стикаються з більшими мовними викликами, що вимагає додаткових ресурсів для інтеграції [35].

Регіональний розподіл українських біженців в Греції відображає типову міграційну модель. Найбільша концентрація спостерігається у великих містах: Афіни приймають близько 40% всіх українських біженців, Салоніки - приблизно 25%, острівні території (переважно Крит та Родос) - 15%, інші регіони - 20% [38]. Цей розподіл відображає прагнення біженців оселитися у великих урбанізованих центрах з кращими можливостями для працевлаштування та доступом до соціальних послуг.

До того ж, аналіз соціально-демографічного складу українських біженців в Греції показує, що 78% становлять жінки та діти, 22% - чоловіки. За віковою структурою: 35% - діти до 18 років, 45% - дорослі 18-50 років, 20% - особи старше 50 років. Особливо важливим є той факт, що 60% українських біженців мають вищу освіту, що значно вище середнього показника по ЄС та створює потенціал для позитивного впливу на грецьку економіку у довгостроковій перспективі [40].

Водночас, Греція стикається з рядом викликів у роботі з українськими біженцями. Власні економічні труднощі країни ускладнюють надання повноцінної підтримки, мовний бар'єр вимагає розробки спеціальних мовних

програм, а культурні відмінності створюють потребу в культурній адаптації з обох сторін. Проте, як зазначають дослідники, високий освітній рівень українських біженців та їх мотивація до інтеграції створюють сприятливі передумови для успішної адаптації у грецькому суспільстві [86].

З перших місяців війни уряд Греції запровадив спеціальні програми підтримки для громадян України, що передбачали спрощену процедуру отримання тимчасового захисту, доступ до охорони здоров'я, освіти та ринку праці [15].

Окрім урядових ініціатив, вагому роль у допомозі українським біженцям відіграли муніципалітети, релігійні організації та волонтерські об'єднання. У багатьох регіонах Греції місцеві адміністрації організовували спеціальні програми для підтримки переселенців, забезпечуючи тимчасове житло, продуктові набори та базову медичну допомогу. Багато українських родин отримали можливість проживати в грецьких родинах, що стало проявом справжньої людяності та солідарності [3].

Релігійні громади, зокрема православні парафії, активно долучилися до гуманітарних ініціатив: організовували збори коштів, розподіляли гуманітарну допомогу, відкривали притулки для біженців. Благодійні акції проводилися як у межах окремих парафій, так і за підтримки більших церковних організацій, що дозволило забезпечити українських переселенців продуктами харчування, засобами гігієни, одягом та медикаментами. Крім того, окремі храми надавали приміщення для тимчасового проживання біженців, особливо у великих містах, таких як Афіни та Салоніки [11; С.183-186].

Особливо важливою була допомога пораненим військовослужбовцям і цивільним, які потребували часу для відновлення після медичних операцій та психологічної реабілітації. Монастирі пропонували неформальну підтримку: надавали консультації, допомагали забезпечити доступ до базових медичних послуг, організовували харчування та сприяли фізичному відновленню через спокійне життя в умовах природи та молитви [11; С.183-186].

Важливою складовою підтримки стали спеціально створені центри допомоги переселенцям, які функціонували як у великих містах, так і в провінційних регіонах. У таких центрах надавали консультації з легалізації перебування, допомагали оформлювати документи для отримання тимчасового захисту, шукали можливості працевлаштування та вирішували питання медичного обслуговування.

Волонтерські об'єднання, як грецькі, так і створені самими українцями, стали ще одним важливим каналом підтримки українських біженців у Греції. Вони виконували багатофункціональну роль: не лише забезпечували переселенців необхідною гуманітарною допомогою — їжею, одягом, медикаментами, — а й активно працювали над тим, щоб зберегти українську національну ідентичність в умовах вимушеного перебування за кордоном [42].

Чимало українських волонтерських організацій у Греції зосередили свої зусилля на створенні освітніх проєктів: були організовані школи вихідного дня для дітей, де викладали українську мову, літературу та історію.

Такі заходи відповідають загальній тенденції збереження національної ідентичності українців за кордоном, описаній у дослідженні Ф. Каландзі та І. Лапшиної, які наголошують на важливості культурної активності діаспор у періоди криз [68].

Адаптаційні програми, організовані волонтерами, включали курси грецької мови для дорослих, професійні тренінги та майстер-класи, що допомагало українцям швидше інтегруватися в нове середовище.

Волонтери також надають психологічну підтримку біженцям, організовуючи групові зустрічі, заняття з арт-терапії та індивідуальні консультації. Наприклад, арт-терапевтичні сесії з малювання або ліплення допомагали дорослим і дітям висловлювати свої емоції без слів, що особливо важливо у стані стресу. Групові зустрічі, де кожен міг поділитися своєю історією та отримати підтримку однодумців, сприяли формуванню відчуття спільноти [50].

До того ж, у Греції існує «Союз українок Греції», який пропонує індивідуальні консультації, групи підтримки для жінок і матерів, арт-терапію, йогу та інші заходи для психологічної адаптації [23].

Співпраця між українськими та грецькими волонтерами сприяла розвитку міжкультурного діалогу і взаєморозуміння, що у довгостроковій перспективі посилює позитивний імідж української діаспори в Греції та зміцнює людські зв'язки між народами.

У відповідь на кризу, Греція організувала спрощену процедуру перетину кордону та надання тимчасового захисту громадянам України. Українським біженцям було забезпечено доступ до базових соціальних послуг, включно з медициною, освітою та ринком праці [15]. Особливо вагомим був внесок місцевих громад та релігійних організацій, які активно долучилися до підтримки переселенців.

Економічна взаємодія між Україною та Грецією також отримала новий імпульс у контексті підтримки біженців. Грецькі підприємства брали участь у створенні робочих місць для українців, що тимчасово проживають у країні [42]. Деякі ініціативи передбачали залучення українців до малого бізнесу й сфери послуг, що допомогло інтегрувати їх в економічне життя держави.

Крім того, Греція надала Україні значну гуманітарну допомогу, включно з медичними вантажами, ліками, перев'язувальними матеріалами та товарами першої необхідності. Ця підтримка мала особливе значення як для внутрішньо переміщених осіб, які були змушені залишити свої домівки через бойові дії, так і для українців, які залишилися в зоні конфлікту. Завдяки постачанню необхідних ресурсів Греція допомогла забезпечити базові умови для виживання та лікування постраждалих під час [53].

Показовим є те, що питання захисту прав українських біженців стало невід'ємною складовою ширшої зовнішньополітичної стратегії Греції в умовах війни. Афіни активно порушували цю тему на міжнародній арені, демонструючи свою прихильність до європейських принципів демократії, прав людини та солідарності.

Зокрема, Президент Греції закликав до посилення ролі Ради Європи у протидії викликам, спричиненим війною в Україні, і наголошував на необхідності об'єднання зусиль міжнародної спільноти для захисту основоположних прав і свобод людини [59].

Таким чином, прийом українських біженців став не лише актом гуманізму та проявом солідарності з боку Греції, а й важливим елементом її загальної стратегії підтримки України на міжнародній арені. Цей крок відобразив прагнення Афін посилити свою роль у європейській та глобальній політиці як країни, що відстоює демократичні цінності та права людини.

3.2. Підтримка громадськості Греції в умовах російсько-української війни

Одним із важливих аспектів зовнішньополітичної динаміки між Україною та Грецією є ставлення грецького суспільства до війни в Україні, підтримки української сторони та сприйняття Росії. Використаний аналіз соціологічних досліджень, які ми використали у нашій роботі та проведених у період впродовж 2022–2023 років, дає нам змогу простежити та зробити висновок про суперечливий характер громадської думки в Грецькій Республіці.

З початком повномасштабної російської агресії проти України у лютому 2022 року, Греція виявила активну та послідовну позицію щодо підтримки українського народу. Ця підтримка виявлялася як на офіційному рівні — через заяви політичних лідерів, участь у міжнародних ініціативах і надання гуманітарної допомоги, — так і на рівні громадянського суспільства, яке швидко мобілізувалося для збору ресурсів та організації допомоги постраждалим. Реакція грецької громадськості на російсько-українську війну стала важливим елементом зовнішньої політики Греції, підкреслюючи її відданість демократичним цінностям, солідарності та повазі до суверенітету інших держав.

Так, за результатами опитування від соціологічної компанії *Interview* (березень 2022 року), 51% опитаних греків висловили підтримку Україні, тоді як 15% — Росії, а 34% заявили про нейтралітет. Крім того, 63% громадян схвалювали запровадження санкцій проти РФ, а 83% підтримували надання українським біженцям 12-місячного дозволу на проживання та роботу [75].

Втім, інші опитування свідчать про схильність значної частини суспільства до нейтральної позиції. Наприклад, дослідження *Public Issue* (квітень 2022 року) показало, що 71% респондентів вважають, що Греція має залишатися нейтральною, 20% підтримують Україну, і лише 4% — Росію [87].

Ставлення греків до надання військової допомоги Україні було менш однозначним. У березні 2022 року 54% респондентів виступили проти відправки зброї, тоді як 46% підтримали це рішення [86]. При цьому, інше опитування у квітні 2022 року, виявило, що 66% населення не підтримують передачу зброї Україні через побоювання, що вона може бути використана не за призначенням, зокрема, з огляду на згадки про участь батальйону «Азов» [87].

Окрім цього, показовими є також результати опитування від *Eurobarometer*, коли у травні 2022 року лише 53% греків підтримали санкції проти Росії, що є одним із найнижчих показників серед країн ЄС (середній рівень - 80%). Ще менше - 40% - підтримали фінансування постачання зброї Україні, у той час як середній показник у ЄС становив 67% [84].

Ще одне, не менш важливе аналітичне дослідження, проведене Грецьким фондом європейської та зовнішньої політики (*ELIAMEP*), виявило суперечливу картину серед суспільних думок та уявлень. Зокрема, 60% респондентів вважають Росію відповідальною за початок війни, тоді як 53,3% опитаних частково виправдовували її дії розширенням НАТО в регіоні Чорного моря [91].

Греція, маючи історичну грецьку діаспору в Україні, зокрема в Маріуполі, стала також важливим каналом підтримки українських біженців та військових під час війни. Грецькі громади в самій Греції та за кордоном

активно долучалися до гуманітарних ініціатив: організовували збір коштів, постачання медичної допомоги, а також сприяли соціальній адаптації українців, які прибули до країни у пошуках тимчасового захисту.

Зокрема, багато грецьких родин і громади надали житло українським біженцям, відкриваючи двері для тимчасового проживання, а деякі навіть надавали довгострокові умови для інтеграції. Відповідно до заяв представників грецької діаспори, вони не лише відкривали свої будинки, але й організовували волонтерські ініціативи, спрямовані на допомогу з медичними послугами, навчанням дітей, адаптацією до нових умов життя в Греції. В результаті, грецька діаспора в Україні відіграла важливу роль у формуванні міжнародної солідарності та підтримки українців під час війни [65].

На офіційному рівні Греція організовувала спеціальні програми для підтримки біженців, серед яких були програми надання тимчасового притулку, медичних послуг і психологічної підтримки. Грецькі благодійні організації, включаючи такі, як "Грецька служба порятунку", активно залучалися до гуманітарної допомоги, організовуючи евакуацію людей із зон бойових дій та доставку необхідних медикаментів, їжі та одягу в Україну. Важливо зазначити, що грецька влада, а також окремі громадяни, зокрема волонтери, продовжували здійснювати гуманітарні місії на сході та півдні України, де допомога була найпотрібніша [62].

Що стосується політичних аспектів, грецька підтримка України також проявлялася на міжнародних форумах, де представники Греції активно виступали за притягнення Росії до відповідальності за воєнні злочини. Президент Греції Катерина Сакелларопулу неодноразово заявляла про важливість захисту прав людини, особливо у контексті біженців, і підкреслювала необхідність координації з іншими європейськими країнами для забезпечення стабільності в регіоні [59].

Грецька громадськість активно підтримала гуманітарні ініціативи, зокрема фінансово, в рамках акцій на підтримку постраждалих від війни в Україні. Вже в перші місяці після початку війни було зібрано значну кількість

коштів, які були спрямовані на купівлю медикаментів, продуктів харчування, а також обладнання для медичних установ в Україні. Крім того, грецькі волонтери брали участь у організації благодійних концертів, акцій, що збирали кошти для постраждалих, а також в організації збору речей та продуктів для українців, які прибували до Греції [61].

Одним із проявів такої підтримки стало надання гуманітарної допомоги Україні. Греція організувала відправку медичних вантажів, медикаментів і товарів першої необхідності, що стало важливою підтримкою як для внутрішньо переміщених осіб, так і для українців, які залишилися в зоні бойових дій [53]. Допомога охоплювала як державні канали, так і ініціативи громадських організацій, волонтерських об'єднань та окремих громадян. Важливим є також той факт, що грецька громадськість активно долучалася до благодійних зборів коштів, акцій підтримки та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про події в Україні.

Показовим є те, що питання захисту прав українських біженців стало не лише гуманітарною проблемою, а й важливою складовою зовнішньої політики Греції в умовах війни. Позиція Греції щодо біженців із України відображала її прагнення до підтримки міжнародних принципів прав людини та гуманітарної допомоги. Виступи грецьких політичних лідерів на міжнародних форумах і зустрічах, таких як виступи на засіданнях Ради Європи та інших міжнародних організацій, неодноразово підкреслювали важливість солідарності з українським народом.

Грецькі керівники активно наголошували на необхідності захисту прав біженців та наданні їм необхідної допомоги в умовах війни. Вони також закликали до посилення міжнародної співпраці в боротьбі з гуманітарними кризами, підкреслюючи, що лише через єдність можна забезпечити стабільність і захист найуразливіших верств населення, зокрема біженців, які постраждали від російської агресії [15].

Така рішуча позиція відображала не лише прагнення Греції забезпечити безпеку своїх громадян і підтримати Україну в її боротьбі за незалежність, але

й сприяла зміцненню міжнародної солідарності в умовах глобальних викликів. Зокрема, під час численних виступів грецькі політики закликали до реформування міжнародних інституцій, щоб ті могли більш ефективно реагувати на кризові ситуації, такі як війна в Україні, та забезпечувати належний рівень захисту прав біженців і переміщених осіб.

Крім того, у 2022 році, президентка Греції зустрілася з президентом України Володимиром Зеленським під час його візиту до Афін. Ця зустріч стала важливим етапом у розвитку двосторонніх відносин між Україною та Грецією в умовах війни. Обидва лідери підписали декларацію про стратегічне партнерство, що включала поглиблену співпрацю в галузях безпеки, енергетики та гуманітарної допомоги, а також обговорювали підтримку біженців, які втекли від війни в Україні. Ця зустріч продемонструвала не лише дипломатичну підтримку України з боку Греції, але й практичні кроки для надання допомоги в гуманітарній сфері, зокрема в області надання тимчасового притулку та підтримки постраждалих від конфлікту [57].

Окрім цього, у 2023 році під час візиту президента Греції до Брюсселя, Катерина Сакелларопулу зустрілася з іншими європейськими лідерами, зокрема з канцлером Німеччини Олафом Шольцем та президентом Франції Еммануелем Макроном. На цих зустрічах було обговорено посилення європейської солідарності у протидії російській агресії та забезпеченні підтримки Україні в її боротьбі за незалежність. Однією з ключових тем було також створення механізмів для ефективного захисту прав біженців і постраждалих осіб, особливо в контексті їхнього розміщення та інтеграції в європейських країнах [22; с.44-48].

Зокрема, президент Греції відзначала, що через посилення інституційних структур Ради Європи можна не лише протидіяти агресії з боку Росії, але й створювати ефективні механізми для захисту прав осіб, які стали жертвами війни, зокрема українських біженців. Вона підкреслила, що сучасні виклики потребують об'єднання зусиль міжнародних інституцій, адже

ефективне забезпечення прав людини в умовах війни є критичним для стабільності у Європі.

Таким чином, прийом українських біженців став не лише актом гуманізму з боку Греції, а й частиною загальної стратегії підтримки України на міжнародній арені. Грецьке суспільство, об'єднане спільними цінностями свободи, миру та гуманізму, сприяло створенню позитивного іміджу України та заклало основи для майбутньої співпраці в умовах післявоєнної відбудови.

3.3. Освітнє співробітництво та академічні обміни між країнами

Освітнє співробітництво між Україною та Грецією є важливою складовою двосторонніх відносин, що розвивається в умовах зміцнення євроінтеграційних прагнень України та в контексті російської агресії проти України. Співпраця у сфері освіти охоплює низку напрямків, включаючи допомогу українським студентам, які опинилися за кордоном внаслідок війни, спільні наукові проекти та програми академічної мобільності.

Грецькі університети надають можливості українським студентам продовжити навчання за програмами бакалаврату та магістратури [4]. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року багато українських студентів змушені були шукати можливості для продовження навчання за кордоном, і Греція стала однією з країн, яка надала таку підтримку. Система вищої освіти в Греції пропонує українським студентам навчання у понад 20 державних університетах та декількох приватних навчальних закладах, що дає змогу молоді з України отримувати якісну європейську освіту [4]. Перевагами навчання в грецьких закладах вищої освіти є відносно низька вартість навчання порівняно з іншими країнами ЄС та можливість отримання стипендій.

Особливо важливим у контексті міжнародного освітнього співробітництва є досвід Маріупольського державного університету (МДУ), який активно розвиває партнерські відносини з європейськими освітніми інституціями. МДУ започаткував партнерство з Обсерваторією з викладання

історії в Європі, що свідчить про інтеграцію українських навчальних закладів у європейський освітній простір [18]. Маріупольський університет також отримав візит Посла Грецької Республіки в Україні, що підкреслює важливість двостороннього освітнього діалогу та готовність Греції підтримувати українську освіту в умовах війни [19].

Міжнародне співробітництво МДУ демонструє системний підхід до розвитку партнерських відносин з європейськими країнами, включаючи Грецію [20]. Такі ініціативи мають особливе значення для університетів, які постраждали від російської агресії та змушені були переформувати свою діяльність.

Важливим аспектом освітньої співпраці стала підтримка українських науковців та дослідників. Грецькі наукові установи надають можливості для стажування українським дослідникам, що сприяє обміну академічним досвідом та знаннями між двома країнами [68]. Це особливо актуально в умовах, коли багато українських науковців змушені були залишити свої робочі місця через війну.

Окрім цього, гуманітарний аспект освітньої співпраці заслуговує окремої уваги. Грецькі університети надають допомогу українським дітям та молоді через програми арт-терапії та психологічної підтримки [50]. Такі ініціативи мають важливе значення для подолання психологічних травм, спричинених війною, та сприяють психосоціальній реабілітації українських дітей.

Освітня співпраця між Україною та Грецією включає також програми для дітей шкільного віку. Грецькі школи приймають дітей з України, забезпечуючи їм можливість продовжувати навчання за адаптованими програмами, що включають вивчення грецької мови та підтримку в інтеграції до місцевої освітньої системи [94]. Це створює сприятливі умови для адаптації українських родин у Греції та забезпечує неперервність освітнього процесу для дітей-біженців.

Окремої уваги заслуговує роль греко-української діаспори в освітніх процесах. Культурна та освітня спадщина греків України має важливе значення для збереження ідентичності, а освітні програми, спрямовані на підтримку грецької мови та культури в Україні, сприяють зміцненню міжкультурного діалогу [15].

Всеукраїнський форум «Греки України: збереження ідентичності в умовах російської агресії», що відбувся 26 вересня 2024 року за підтримки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, став важливою платформою для обговорення питань збереження культурно-освітньої ідентичності греків України в умовах війни [14]. Це свідчить про актуальність питань освітньої та культурної співпраці не лише в контексті допомоги українцям, які опинилися в Греції, але й підтримки грецької громади в Україні.

У контексті психологічної підтримки українців у Греції важливу роль відіграють освітні програми, спрямовані на психологічну допомогу та соціальну адаптацію. Освітні заходи є важливим елементом інтеграції українців у грецьке суспільство [48]. Особливу роль в цьому процесі відіграє Союз українських жінок у Греції, який організовує освітні програми та заходи для українських дітей та дорослих [93].

Таким чином, освітнє співробітництво між Україною та Грецією є багатограним процесом, що включає як формальні освітні програми на рівні університетів, так і неформальні освітні ініціативи, спрямовані на збереження культурної ідентичності та психологічну підтримку українців, які опинилися в Греції внаслідок російської агресії. Досвід таких українських університетів, як МДУ, демонструє можливості для розвитку міжнародного партнерства навіть в умовах війни. Ці освітні ініціативи сприяють не лише професійному розвитку учасників освітнього процесу, але й зміцненню міжкультурного діалогу та взаєморозуміння між двома країнами.

3.4. Діяльність української діаспори в Греції

Українська діаспора в Греції є важливою складовою соціального та культурного ландшафту цієї країни. За офіційними даними, до повномасштабного вторгнення Росії в Україну кількість українських громадян у Греції становила близько 25 тисяч осіб, більшість з яких проживала в Афінах, Салоніках та Патрах [27]. Основними напрямками діяльності українських організацій в цей період були збереження культурної ідентичності, популяризація української мови й традицій, а також правовий супровід трудових мігрантів.

За даними дослідження Ф. Калантзі Ф. та І. Лапшиної, українська діаспора в Греції активізувала свою діяльність після 2014 року, реагуючи на початок російської агресії проти України [68]. Автори відзначають, що саме в кризові для батьківщини періоди діаспорні спільноти демонструють підвищений рівень залучення до вирішення проблем країни походження.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало фактором для активізації діяльності української громади в Греції. Як зазначається у звіті Razumkov Centre, діаспора стала важливим елементом української публічної дипломатії, поширюючи інформацію про війну [77; с. 38-39].

Після 24 лютого 2022 року діяльність української діаспори в Греції зазнала істотної трансформації. В умовах гуманітарної кризи, спричиненої російською агресією, основні зусилля були зосереджені на допомозі тимчасово переміщеним особам з України. Громадські організації, які раніше здебільшого займалися культурною діяльністю, стали центрами підтримки біженців та комунікативною ланкою між українською спільнотою і місцевою владою.

Однією з найактивніших структур є Об'єднана українська діаспора в Греції. Вона координує численні гуманітарні ініціативи, спрямовані на допомогу українцям, які прибули до країни після початку війни. Через соціальні мережі, зокрема Facebook-сторінку «Ukrainian Diaspora in Greece»

[24], організація інформує про можливості розміщення, правову підтримку, культурні події та збір допомоги.

Ще одним вагомим осередком є Асоціація української діаспори в Греції та філоукраїнців греків «Українсько-Грецька Думка». Вона активно співпрацює з українським посольством, бере участь в організації культурних подій, круглих столів, виставок та акцій солідарності з Україною. З початком повномасштабного вторгнення асоціація розширила свою діяльність, приділяючи особливу увагу підтримці дітей, організації навчання, а також психосоціальній допомозі новоприбулим українцям [35].

Показовим прикладом ефективної мобілізації є українська громада в Салоніках. Після початку війни громада перетворилася з неформального культурного об'єднання на офіційно зареєстровану організацію, яка взяла на себе координацію підтримки українських біженців: від забезпечення житлом до надання базових побутових речей та організації навчання для дітей [23].

Одним із напрямків діяльності української діаспори в Греції стала також й гуманітарна допомога Україні та українському суспільству. Як повідомляє інформаційне агентство Reuters у матеріалі "Wounded Ukrainian Soldiers Find Solace in Greek Monasteries", українська громада бере участь в організації підтримки поранених захисників України, які проходять реабілітацію в грецьких монастирях, зокрема на Святій Горі Афон [79]. Цю інформацію підтверджують і українські джерела, зокрема, портал "Патріархія", де зазначається, що "п'ять днів перебування у монастирях Афону замінюють пораненим воїнам рік лікування" завдяки духовній та психологічній підтримці [25].

Важливу роль у підтримці українців, які прибули до Греції внаслідок війни, відіграє Союз українських жінок у Греції, який координує ініціативи та надає психосоціальну підтримку [93]. За даними Афінського центру координації мігрантів і біженців, ця організація сприяє адаптації українців до нових умов життя та їх інтеграції в грецьке суспільство.

Дослідження "Russo-Ukrainian War and Trust or Mistrust in Information. A Snapshot of Individuals' Perceptions in Greece" демонструє, що українська громада працює над формуванням об'єктивного сприйняття російсько-української війни в грецькому суспільстві [79]. Автори зазначають, що діаспора бере участь у протидії дезінформації, яка має певний вплив у Греції через історичні, релігійні та культурні зв'язки з Росією.

За даними дослідження Forward Pathway "Glimmers of Hope Amidst War: Ukrainian Children's Art, University Aid, and Art Therapy", українська громада сприяє організації мистецьких заходів, які допомагають грецькому суспільству краще зрозуміти ситуацію в Україні [50]. Ці заходи мають не лише культурний, але й терапевтичний ефект для українців, особливо дітей, які опинилися в Греції внаслідок війни.

Як зазначає освітній портал "Освіта.ua", українська громада в Греції бере участь у підтримці освітніх можливостей для українських дітей, що допомагає їм продовжувати навчання під час перебування за кордоном [39]. Це особливо важливо в контексті війни, коли багато українців змушені тимчасово перебувати за межами України.

Економічний аспект діяльності української діаспори також заслуговує на увагу. Згідно з матеріалами Афінської торгово-промислової палати "Business Opportunities & Challenges: Ukraine-Greece Economic Relations", представники української громади беруть участь у розвитку бізнес-зв'язків між країнами [42]. Українці в Греції були присутні на Міжнародній конференції з питань відновлення України із залученням грецького бізнесу, що відбулася в Афінах.

За даними Грецького Червоного Хреста щодо потреб психологічної підтримки переміщених осіб з України, діаспорні організації сприяють адаптації новоприбулих українців у грецькому суспільстві [62].

Як повідомляє грецьке видання Ekathimerini, під час російської агресії українська громада в Греції взаємодіяла з грецькими органами влади щодо організації гуманітарних коридорів для евакуації греків з Маріуполя [65], що

свідчить про співпрацю на рівні громадянського суспільства в гуманітарних питаннях.

За даними порталу DF.news, українська громада в Греції бере участь у програмах підтримки для поранених українських військових, які проходять реабілітацію в грецьких монастирях, зокрема, на горі Афон [25]. Ці програми мають важливе значення для фізичного та психологічного відновлення захисників України.

Всеукраїнський форум «Греки України: збереження ідентичності в умовах російської агресії», що відбувся 26 вересня 2024 року, став платформою для обговорення питань, пов'язаних із збереженням культурної ідентичності в умовах війни [14]. Форум сприяв діалогу між представниками грецької діаспори в Україні та українськими організаціями.

Таким чином, діяльність української діаспори в Греції охоплює гуманітарну, культурну, економічну, освітню та інші сфери. В умовах російської агресії проти України роль діаспори зросла, посиливши її значення у двосторонніх відносинах між Україною та Грецією. Українська громада в Греції демонструє підтримку України в її боротьбі за незалежність та територіальну цілісність, що відображає громадянську позицію українців, які проживають у цій країні.

Отже, аналіз культурно-гуманітарного виміру грецько-українських відносин демонструє їхню багатогранність та історичну глибину взаємодії двох народів, яка формувалася протягом багатьох століть. Дослідження цього аспекту двосторонніх відносин у ході написання розділу показало нам, що культурна взаємодія Греції та України постійно набувала нових форм та змісту.

Період незалежності України відкрив нові перспективи для культурно-гуманітарного діалогу між країнами. Розвиток дипломатичних відносин, створення інституційної бази співробітництва та діяльність грецької діаспори в Україні значно посилили культурний обмін між країнами.

Важливим аспектом культурно-гуманітарних відносин стало збереження й розвиток грецької національної ідентичності в Україні. Громадські організації греків України, культурні центри та освітні заклади відіграють значну роль у підтримці етнічної самобутності та сприяють культурному діалогу між народами.

Таким чином, культурно-гуманітарний вимір грецько-українських відносин демонструє нам не лише багату спільну історичну спадщину, але й значний потенціал для подальшого дипломатичного союзу й поглиблення двосторонньої співпраці.

ВИСНОВКИ

Таким чином, Греція, як член Європейського Союзу та НАТО, зайняла чітку позицію підтримки України та засудження російської агресії, що значно посилило двосторонні відносини між країнами. Попри історичні зв'язки Греції з Росією та наявність проросійських настроїв у певних політичних колах, офіційний уряд Греції, продемонстрував солідарність із міжнародною спільнотою у питанні протидії порушенню територіальної цілісності та суверенітету України.

Дипломатична підтримка Греції до України, проявилася у голосуванні за резолюції ООН, що засуджують російську агресію, участі в санкційній політиці ЄС проти Росії, та забезпеченні гуманітарної допомоги Україні. Особливу роль у зміцненні двосторонніх грецько-українських відносин відіграли взаємні візити високопосадовців, включаючи зустрічі на найвищому рівні, які сприяли поглибленню політичного діалогу.

У сфері безпеки та оборони відбулося безпрецедентне розширення співпраці. Греція долучилася до надання Україні військової допомоги, постачаючи оборонне озброєння, включаючи бронетехніку та системи протиповітряної оборони. Важливим аспектом стала участь Греції у навчальних місіях для українських військових в рамках програм ЄС та НАТО.

Економічна співпраця, незважаючи на виклики воєнного часу, продемонструвала стійкість і потенціал до розвитку. Зафіксовано зростання торговельного обороту між країнами та інтерес грецьких інвесторів до участі у повоєнному відновленні України, зокрема українського міста - Одеса. Обидві сторони висловили готовність поглиблювати економічні зв'язки та працювати над усуненням торговельних бар'єрів.

Гуманітарна співпраця стала одним із найбільш динамічних напрямків двосторонніх відносин. Греція прийняла значну кількість українських біженців, забезпечивши їм доступ до соціальних послуг, освіти та ринку праці. Грецькі урядові та неурядові організації реалізували численні програми

гуманітарної допомоги, «гуманітарного коридору», а також постачання медичного обладнання, ліків та предметів першої необхідності.

Культурно-освітня взаємодія також зазнала позитивних змін. Відбувся ряд спільних культурних заходів, спрямованих на підтримку України та збереження її культурної спадщини. Посилилася академічна мобільність, зокрема через програми для українських студентів у грецьких вищих навчальних закладах, а також академічного обміну для набуття досвіду як українських так і грецьких науковців.

Особливу роль у зміцненні двосторонніх зв'язків відіграла українська діаспора в Греції, яка стала важливим «мостом» між двома народами та ефективним інструментом міжнародної дипломатії.

На міжнародній арені, Греція послідовно виступала за підтримку євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України, сприяючи наданню Україні статусу кандидата на членство в ЄС та підтримуючи реформи, необхідні для інтеграції до європейських структур.

Водночас, проведене нами дослідження, виявило певні виклики у двосторонніх відносинах, зокрема, існування й дотепер проросійських настроїв у частині грецького суспільства та політикуму, економічні труднощі, пов'язані з енергетичною залежністю Греції та загальною економічною ситуацією в Європі.

Перспективними напрямками подальшого розвитку грецько-українських відносин є посилення оборонної співпраці, зокрема у військово-морській сфері, розширення економічної взаємодії з акцентом на відбудову України, поглиблення культурно-гуманітарних зв'язків та спільне протистояння гібридним загрозам.

Таким чином, російська агресія проти України стала каталізатором до нового етапу у грецько-українських відносинах, що характеризується підвищеним рівнем солідарності, взаємної підтримки та багатостороннього співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко О. "Україна і Європейський Союз: Погляд з боку". Київ: "Наукова думка", 2019. С. 145-150.
2. Вища освіта у Греції. URL: <https://globalstudy.com.ua/uk/education/greece/> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Віктченко А. "Активний гуманізм захисників України як протидія рашизму." Духовність особистості: методологія, теорія і практика, №1(103), 85. 2022. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/656> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Володимир Гройсман: Візит Прем'єр-міністра Алексіса Ципраса засвідчив підтримку і солідарність Греції з українським народом. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/249725613> (дата звернення: 17.04.2025).
5. Горюнова Є. Зовнішня політика ЄС щодо російсько-української війни (2014–2022 рр.). НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС». Випуск 4-2. 2022. С. 45-51.
6. Горюнова Є., Шемчук В.В., Лисянський П., Вихованець З., Герасимова Е. "Стратегія зовнішньої політики України в умовах російсько-української війни." Amazonia Investiga, 2022, т. 11, №60. С. 75–89.
7. Греція передасть Україні 40 радянських БМП. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-hretsiya-ukrayina-bmp/32037908.html> (дата звернення: 17.04.2025).
8. Греція підписала декларацію про підтримку членства України в НАТО. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/08/21/7416522> (дата звернення: 17.04.2025).
9. Греція планує відкрити в Одесі спецфіс із питань відбудови регіону. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3795766-grecia-planue-vidkriti-v-odesi-specofis-iz-pitan-vidbudovi-regionu.html> (дата звернення: 17.04.2025).

10. Греція пропонує з'єднати залізницею порти Середземномор'я і Причорномор'я для розвитку експорту з України. zi.gov.ua/press-centre/news/gretsiya-proponuye-z-yednaty-zaliznytseyu-porty-seredzemnomor-ya-i-prychornomor-ya-dlya-rozvytku-eksportu-z-ukrayiny
11. Давліканова О., Яшкіна О., Бучинська О., Лилик І. "The Impact of Russian Aggression On Ties Between Ukrainians and Russians." *SocioEconomic Challenges*, 2024, т. 8, №1, С. 183–207.
12. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2022 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/arh_ztp_kv2022_u.html (дата звернення: 16.04.2025).
13. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Грецькою Республікою. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mu96039u> (дата звернення: 17.04.2025).
14. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. "Всеукраїнський форум «Греки України: збереження ідентичності в умовах російської агресії»." 26 вересня 2024 року. URL: <https://ipiend.gov.ua/en/news/all-ukrainian-forum-greeks-of-ukraine-preserving-identity-in-the-context-of-russian-aggression-socio-political-historical-cultural-and-linguistic-aspects> (дата звернення: 15.04.2025).
15. Кількість українських біженців у Європі продовжує зростати: в яких країнах найбільше. <https://texty.org.ua/fragments/115135/kilkist-ukrayinskyh-bizhenciv-u-yevropi-prodovzhuye-zrostaty-v-yakyyh-krayinah-najbilshe/>
16. Ковальова А. "Греція в міжнародних відносинах: політика та стратегія". Афіни: Εκδόσεις "Εκδόσεις Στρατηγικής", 2020. С. 78-84.
17. Крило, Д. А. Міжнародні економічні відносини Грецької Республіки та України : кваліфікаційна бакалаврська робота : спец. 292 «Міжнародні економічні відносини» / наук. кер. Д. С. Насипайко ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2024. – 57 с.

18. Маріупольський державний університет. МДУ започатковує партнерство з Обсерваторією з викладання історії в Європі. 9.05.2025
<https://mu.edu.ua/news/mdu-zapochatkovuye-partnerstvo-z-observatoriyeu-z-vikladannya-istoriji-v-yevropi>

19. Маріупольський державний університет. Маріупольський університет відвідав посол Грецької Республіки в Україні. 22 січня 2025.
<https://mu.edu.ua/news/mariupolskiy-universitet-vidvidav-posol-greckoji-respubliki-v-ukrajini>

20. Маріупольський державний університет. Міжнародне співробітництво. <https://mu.edu.ua/international-cooperation>

21. Міністерство економіки України. Огляд економічної активності 2022-2023. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=62459016-a04f-41fc-9eeb-e6f82be91a2e&tag=OgliadEkonomichnoiAktivnosti> (дата звернення: 16.04.2025).

22. Мякушко С. Роль договірно-правової бази у становленні та розвитку українсько-грецьких зв'язків / С. Мякушко // Вісник Національної академії наук України. - 2002. - № 5. - С. 44-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2002_5_8

23. «Наше покликання – допомогти своїм». Діаспора в Греції підтримує біженців і армію. <https://www.radiosvoboda.org/a/ty-iak-gretsia-saloniky-bizhentsi/32927811.html>

24. Об'єднана українська діаспора в Греції. <https://www.facebook.com/uadiasporaingreece>

25. Поранені солдати на Афоні: п'ять днів, що замінили рік лікування. URL: <https://patriarchia.org.ua/molytva/poraneni-soldaty-na-afoni-pyat-dniv-shho-zaminyly-rik-likuvannya> (дата звернення: 30.04.2025).

26. Поранені українські військові знаходять розраду в грецьких монастирях. URL: <https://df.news/2025/01/04/poraneni-ukrainski-vijskovi>

[znakhodiat-rozradu-v-hretskykh-monastyriakh-reuters](https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-greece-ambassador-remarks-2025-04-30/) (дата звернення: 30.04.2025).

27. Посольство України в Грецькій Республіці. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Грецією. URL: <https://greece.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/107-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-grecijejugretsijejitsijejuts> (дата звернення: 17.04.2025).

28. Посольство України в Грецькій Республіці. Українці в Греції. <https://greece.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/162-ukrajinci-u-greciji>

29. Президент України: Хочу подякувати Греції за готовність взяти участь у відновленні нашої культурної спадщини, зокрема в Одесі. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-hochu-podyakuvati-greciyi-za-gotovnist-vz-89557> (дата звернення: 17.04.2025).

30. Рій Г.Є. Approaches of Southern European countries in supporting Ukraine after the full-scale russian invasion on 24 february 2022 (during february - august 2022). Європейські історичні студії: науковий журнал. (22). С. 104-124.

31. Спільна заява МЗС України та Греції. "Спільна заява за результатами зустрічі Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби та Міністра закордонних справ Греції Нікоса Дендіаса". URL: <https://greece.mfa.gov.ua/news/spilna-preskonferenciya-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrayini-ta-greciyi-dmitra-kulebi-ta-nikosa-dendiasa> (дата звернення: 16.04.2025).

32. Стратегічний план Міністерства закордонних справ Греції на 2024–2027 роки. https://www.mfa.gr/images/docs/Strategic%20Plan%202024-2027_EN.pdf

33. Українська призма: Зовнішня політика 2021. Аналітичне дослідження. Київ: ГО "Рада зовнішньої політики "Українська призма", Фонд ім. Ф. Еберта. <http://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/31.03-FIN.pdf> (дата звернення: 16.04.2025).

34. Українська призма: Зовнішня політика 2022. URL: https://www.academia.edu/106353881/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0_%D0%97%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_2022 (дата звернення: 17.04.2025).

35. Українсько-грецька думка. <https://ukgrdumka.gr/>

36. Українсько-грецькі відносини: історичні передумови та сучасний стан розвитку [Текст] : дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Дьоміна Марина Олегівна ; Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечникова. - О., 2004. - 226 арк. - арк. 194-226

37. У Афінах відбулась Міжнародна конференція з питань відновлення України із залученням грецького бізнесу. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/15-02-2024> (дата звернення: 17.04.2025).

38. Через повномасштабне вторгнення Росії за кордоном перебуває близько 20% українців — дослідження ОПОРИ. <https://www.oporaua.org/viyna/cherez-povnomasshtabne-vtorgnennia-rosiyi-za-kordonom-perebuvaie-blizko-20-ukrayintsiv-doslidzhennia-opori-24792>

39. Як дітям з України продовжити навчання за кордоном. URL: <https://osvita.ua/abroad/86216> (дата звернення: 17.04.2025).

Джерела латинкою:

40. 74% of Greeks disapprove of government's handling of Ukraine crisis, majority want Greece to be neutral. Greek news, 19 april 2022. <https://greekcitytimes.com/2022/04/19/greeks-ukraine-crisis>.

41. Allied Legislators Highlight Greece's Strategic Role in Southeast Europe and the Mediterranean. NATO Parliamentary Assembly. URL: <https://www.nato-pa.int/news/allied-legislators-highlight-greeces-strategic-role-southeast-europe-and-mediterranean> (дата звернення: 17.04.2025).

42. Athens Chamber of Commerce and Industry. Business Opportunities & Challenges: Ukraine-Greece Economic Relations. URL:

<https://www.acci.gr/acci/articles/article.jsp?context=103&categoryid=3405> (дата звернення: 16.04.2025).

43. Eastern European Studies Centre. Ukraine's Economic Diplomacy with South European States. Vilnius. URL: <https://www.eesc.lt/en/publications/> (дата звернення: 15.04.2025).

44. ELIAMEP. <https://www.eliamep.gr/en/>

45. European Commission. EU trade relations with Ukraine: Facts, figures and latest developments. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en (дата звернення: 16.04.2025).

46. European Public Opinion Remains Supportive of Ukraine. URL: <https://www.bruegel.org/analysis/european-public-opinion-remains-supportive-ukraine> (дата звернення: 16.04.2025).

47. Eurostat. EU trade since 1988 by HS2-4-6 and CN8. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (розділ "International Trade in Goods") (дата звернення: 15.04.2025).

48. Financial Statements for the Year Ended 31 December 2023. URL: <https://www.bstdb.org/2024%2005%2030%20Financial%20Statements%20for%202023.pdf> (дата звернення: 17.04.2025).

49. Financial Times. "Russian missile nearly hits Volodymyr Zelenskyy and Greek PM Kyriakos Mitsotakis." URL: <https://www.ft.com/content/959a8334-0ca6-47c2-92aa-6b414c20f92c> (дата звернення: 15.04.2025).

50. Glimmers of Hope Amidst War: Ukrainian Children's Art, University Aid, and Art Therapy. URL: <https://www.forwardpathway.us/glimmers-of-hope-amidst-war-ukrainian-childrens-art-university-aid-and-art-therapy> (дата звернення: 30.04.2025).

51. Greece closes its airspace for Russian airlines. URL: <https://www.ekathimerini.com/news/1178571/greece-closes-its-airspace-for-russian-airlines/> (дата звернення: 17.04.2025).

52. Greece hosts meeting of several Balkan leaders; Ukraine's Zelensky also will attend. AP News, 21 серпня 2023 року. URL: <https://apnews.com/article/balkans-european-union-greece-8745b410bdfa646ca236d0cc616a48ab> (дата звернення: 16.04.2025).

53. Greece sends defense, medical supplies to Ukraine. URL: <https://in-cyprus.philenews.com/international/greece-sends-defense-medical-supplies-to-ukraine/> (дата звернення: 16.04.2025).

54. Greece studies Kyiv's new and old requests for military assistance. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/05/24/7457391/> (дата звернення: 17.04.2025).

55. Greece's External Relations in 2022. URL: <https://china-cee.eu/2023/01/10/greece-external-relations-briefing-greeces-external-relations-in-2022> (дата звернення: 15.04.2025).

56. Greece's Leader Pledges to Keep Up Military Support for Ukraine as Zelensky Visits Athens. AP News. URL: <https://apnews.com/article/greece-ukraine-zelensky-balkan-meeting-eu-c6f6c927e977516717cea1da60324f7b> (дата звернення: 15.04.2025).

57. Greece's Response to Russia's War on Ukraine. URL: https://www.researchgate.net/publication/376852687_Greece's_Response_to_Russia's_War_on_Ukraine (дата звернення: 17.04.2025).

58. Greece-Russia and Greece-Ukraine Bilateral Trade Data NOVEMBER 2024 (Provisional data). Hellenic Statistical Authority. URL: https://docs.publicnow.com/viewDoc?filename=65051%5CEXT%5CAABB3D6ECCA88B0F37E718C1BF9251316910E0CC_B6ACF30017FF3D14251779C8F03497705CA580FF.PDF (дата звернення: 15.04.2025).

59. Greek President calls for a strengthened Council of Europe to face Russian aggression and other challenges. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/greek-president-calls-for-a-strengthened-council-of-europe-to-face-russian-aggression-and-other-challenges> (дата звернення: 16.04.2025).

60. Greeks in Odessa from Catherine II to the 21st Century. URL: https://www.academia.edu/8320364/Greeks_in_Odessa_from_Catherine_II_to_the_21st_Century (дата звернення: 16.04.2025).
61. Grigoriadis, I. N. "Turkey's Pivot to Eurasia: The Effect of Russia's Invasion of Ukraine". ELIAMEP. URL: <https://www.eliamep.gr/en/i-strofi-tis-tourkias-pros-tin-evrasia-i-epidrasi-tis-rosikis-eisvolis-stin-oukrania-ioannis-n-grigoriadis> (дата звернення: 16.04.2025).
62. Hellenic Red Cross research into the psychological support needs of people displaced from Ukraine. URL: <https://communityengagementhub.org/resource/hellenic-rc-mhpss-ukraine> (дата звернення: 30.04.2025).
63. Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs. "Meeting of Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias with the Deputy Prime Minister for European and Euro-Atlantic Integration of Ukraine, Olga Stefanishyna". URL: <https://greece.mfa.gov.ua/en/news/foreign-minister-hellenic-republic-nikos-dendias-pay-working-visit-ukraine> (дата звернення: 16.04.2025).
64. Hellenic Statistical Authority. Greece in figures: January-December 2022. URL: <https://www.statistics.gr/en/greece-in-figures> (дата звернення: 16.04.2025).
65. Humanitarian corridor for Greek expatriates in Mariupol. URL: <https://www.ekathimerini.com/news/1178804/humanitarian-corridor-for-greek-expatriates-in-mariupol/> (дата звернення: 16.04.2025).
66. Institute for Economic Research & Policy Consulting. Trade facilitation in Ukraine: Business perception of customs procedures. URL: <https://www.ier.com.ua/en/publications/reports> (дата звернення: 16.04.2025).
67. Joint Declaration of Ukraine and the Hellenic Republic on the Euro-Atlantic Integration of Ukraine. Official website of the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-greckoyi-respubliki-shodo-yev-85029> (дата звернення: 16.04.2025).

68. Kalantzi F., Lapshyna I. "Ukraine and Greece – Two Diasporas: Engagement and Disengagement with the Homeland at Times of Crisis." 2020. URL: <https://er.ucu.edu.ua/items/ec834272-8bb3-46f0-b4e2-c14daf28227f> (дата звернення: 15.04.2025).
69. Koltaschykhina, O. "The Influence of Orthodox Christianity on Cosmological Ideas in Ukraine." arXiv preprint. URL: <https://arxiv.org/abs/2304.13804> (дата звернення: 15.04.2025).
70. Kotzias, N. The Ukrainian crisis, Europe and Greek foreign policy. URL: <https://www.ekathimerini.com/opinion/1177082/the-ukrainian-crisis-europe-and-greek-foreign-policy/> (дата звернення: 15.04.2025).
71. Mylonas H. "Greece: Political Developments and Data in 2022". European Journal of Political Research Political Data Yearbook, 62(1), 1–12. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/2047-8852.12418> (дата звернення: 17.04.2025).
72. National Bank of Greece. South-Eastern Europe Economic and Market Analysis (Vol. 3). URL: <https://www.nbg.gr/en/the-group/press-office/e-spot/reports/south-eastern-europe-economic-and-market-analysis> (дата звернення: 15.04.2025).
73. NATO. "NATO's Response to Russia's Invasion of Ukraine". URL: https://www.nato.int/cps/fr/natohq/topics_192648.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 17.04.2025).
74. Papadakis K., Spyrakou V. "The Influence and Implications of the Ukrainian Crisis on European Regional Security". HAPSc Policy Briefs Series, 3(2), 166–174. URL: https://www.researchgate.net/publication/369353909_The_Influence_and_Implications_of_the_Ukrainian_Crisis_on_European_Regional_Security (дата звернення: 17.04.2025).
75. Piskizhova, V. "Towards the Preservation and Promotion of the Cultural (Linguistic) Heritage of the North Azovian Greeks in Independent Ukraine." International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings.

URL: <https://mzu.history.org.ua/index.php/MZU/article/view/344> (дата звернення: 16.04.2025).

76. Press Statement by NATO Secretary General Mark Rutte with the Prime Minister of Greece, Kyriakos Mitsotakis. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_230817.htm (дата звернення: 16.04.2025).

77. Razumkov Centre. Ukraine's Foreign Policy amid Russia's War: Priorities and Challenges. National Security and Defence Journal. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/eng/NSD197-198_2023_eng.pdf (дата звернення: 17.04.2025).

78. Russia hits Ukraine's port of Odesa during Zelenskiy and Greek PM visit. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/greece-stands-with-ukraine-pm-mitsotakis-says-2024-03-06> (дата звернення: 15.04.2025).

79. Russo-Ukrainian War and Trust or Mistrust in Information. A Snapshot of Individuals' Perceptions in Greece. URL: <https://www.mdpi.com/2673-5172/4/3/52> (дата звернення: 15.04.2025).

80. Savelyev, Yevhen. "UKRAINIAN-GREEK ECONOMIC RELATIONS: DEVELOPING NEW DIRECTIONS". Journal of European Economy, vol. 6, no. 2, May 2017, pp. 167-73. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/enjee/article/view/74> (дата звернення: 26.05.2025).

81. The Evolution of Public Opinion in Greece and Turkey (2021-2023): Dynamics and Shifts in Comparative Perspective. <https://www.eliamep.gr/en/i-exelixi-tis-koinis-gnomis-stin-ellada-kai-stin-tourkia-2021-2023-dynamikes-kai-metavoles-se-syggkritiki-prooptiki/>

82. The Tragedy of Ukraine. What Classical Greek Tragedy Can Teach Us About Conflict Resolution Nicolai N. Petro, Berlin: De Gruyter, 2023, xvii + 285pp

83. The Ukraine war and the East Med. URL: <https://www.ekathimerini.com/opinion/1202887/the-ukraine-war-and-the-east-med> (дата звернення: 16.04.2025).

84. The UN Security Council Addresses the War in Ukraine – Greece Takes a Stance. Greece for UNSC. URL: <https://greeceforunsc.mfa.gr/the-un-security-council-addresses-the-war-in-ukraine-greece-takes-a-stance> (дата звернення: 17.04.2025).

85. Tkachenko V. "Position of Western Countries Regarding Ukraine in the Eve of the Full-scale Invasion of the Russian Federation on February 24, 2022". Problems of World History. URL: <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh/article/view/239> (дата звернення: 17.04.2025).

86. Tziarras, Z. "The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security. Nicosia: PRIO Cyprus Centre. URL: <https://surl.li/vfavwn> (дата звернення: 20.04.2025).

87. Ukraine Signs Bilateral Security Agreement with Greece. The Kyiv Independent. URL: <https://kyivindependent.com/ukraine-signs-bilateral-security-agreement-with-greece> (дата звернення: 15.04.2025).

88. Ukraine War Boosts Europeanism in Border-Wary Greece. Al Jazeera. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/20/ukraine-war-boosts-europeanism-in-border-wary-greece> (дата звернення: 16.04.2025).

89. Ukraine War poll – Do Greeks support Ukraine or Russia? OEMA. <https://en.protothema.gr/2022/03/08/ukraine-war-poll-do-greeks-support-ukraine-or-russia/>

90. Ukraine war boosts Europeanism in border-wary Greece. Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/20/ukraine-war-boosts-europeanism-in-border-wary-greece>

91. Ukrainian and European Views of Russia's War on Ukraine. European Council on Foreign Relations. URL: <https://ecfr.eu/publication/the-meaning-of-sovereignty-ukrainian-and-european-views-of-russias-war-on-ukraine> (дата звернення: 17.04.2025).

92. UkraineInvest та Enterprise Greece домовились співпрацювати над поліпшенням інвестиційного клімату та залученням грецьких інвестицій в

економіку України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/15-02-2024-1> (дата звернення: 17.04.2025).

93. UNION OF UKRANIAN WOMEN IN GREECE. URL: <https://www.accmr.gr/en/services/psychosocial-support> (дата звернення: 30.04.2025).

94. Visit of the Greek Minister of Foreign Affairs to Kyiv and Odessa. URL: <https://odessa-journal.com/greek-minister-of-foreign-affairs-to-visit-kyiv-and-odessa> (дата звернення: 17.04.2025).

95. Wounded Ukrainian Soldiers Find Solace in Greek Monasteries. URL: <https://www.reuters.com/investigates/special-report/ukraine-crisis-greece-mount-athos/> (дата звернення: 15.04.2025).

96. Καραμπουϊκίδης, Ιωάννης From crisis to resilience: unveiling experiences and voices of Ukrainian refugees in Greece 2024 <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/31021>

97. Συνάντηση Δένδια – Λαβρόφ: Οι θέσεις της Αθήνας. URL: <https://news1.gr/synantisi-dendia-lavrof-i-thesis-tis-athinas/> (дата звернення: 17.04.2025).